

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Актуальні дослідження юридичної науки в сучасному світі

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

1 березня 2016 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2016**

Актуальні дослідження юридичної науки в сучасному світі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2016.- 74 с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

**Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових
вчень. Філософія права**

**ДИНАМІКА КІЛЬКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИРОДООХОРОННИХ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ПРИЙНЯТИХ В УРСР**

Кіндюк Борис Володимирович

*доктор юридичних наук, проф. кафедри цивільного права та процесу
Тернопільського національного економічного університету*

Золотарьова Анастасія Олександрівна

*аспірантка кафедри цивільного права та процесу Тернопільського
національного економічного університету*

УДК 340.15(477):349.4

Актуальність теми дослідження пов'язана зі складною екологічною ситуацією, яка склалася в сьогоднішній Україні. При цьому більшість з існуючих проблем виникла впродовж радянського етапу розвитку природоохоронної справи. Це знищення українських лісів, хижацькі рубки деревини в українських Карпатах, поява мережі підприємств та заводів металургії, видобувної та хімічної промисловості, забруднення небезпечними речовинами Дніпра, Дністра, Сіверського Донця. В цілому, на території Радянської України було зосереджено 25% всього промислового потенціалу СРСР. Виходячи з цього, цей історичний досвід потребує свого вивчення, нормативно-правові акти - свого дослідження з метою з'ясування позитивного та негативного досвіду правового регулювання у цій сфері.

Аналіз публікацій показує, що науковці зрідка зверталися до періоду 20-х-50-х рр. минулого століття. З іншого боку, дослідження, які проводилися в радянський період, базувалися на ідеологічній концепції приховування більшості екологічних проблем та декларативного показу суспільних відносин між радянським суспільством та природою. Фрагментарно дане питання розглядалося в працях Ю. А. Вовка, С. А. Боголюбова, Н. Д. Казанцева, В. К. Попова, В. Л. Мунтяна,

А. П. Гетьмана, О. С. Колбасова, В. І. Лозо, В. В. Петрова, Г. М. Полянської, Ю. С. Шемшученка, А. О. Булгакова, П. О. Гвоздика.

Метою роботи є дослідження основних етапів розвитку природоохоронного законодавства УРСР та оцінка прийнятих нормативно-правових актів за допомогою кількісних показників.

Викладення матеріалів дослідження слід розпочати з того, що з перших років становлення радянської влади на Україні комуністичні керівники почали хижацькі знищення багатьох природних об'єктів. Як показує знаний український науковець, директор Лісового департаменту УНР, проф. Б. Г. Іваницький, який працював в еміграції, використання природних багатств проходило шляхом жорсткого тиску на природу. За результатами своїх досліджень науковець опублікував серію статей під назвою «Обезліснення України», в яких доводив численні факти хижацьких рубок українського лісу, що призвели до знищення цього природного ресурсу, погіршення екологічного стану водойм та річок, зменшення чисельності популяцій представників флори та фауни[1,с.3]. Керівники Радянської України, проводячи таку шкідливу для природи політику, добре розуміли цінність природних ресурсів, які значно постраждали у період революційних подій та визвольних змагань 1917-21 рр. З метою збереження зелених насаджень 22 травня 1922 р. була видана постанова Ради Народних Комісарів (РНК) УСРР «Декрет про охорону зелених насаджень в містах та інших населених пунктах України» (Декрет 1922). Акт налічував 1012 знаків, складався з 6 пунктів, які регламентували питання охорони природної рослинності, садів та парків, забороняли їх рубку, викорчовування, обрізку, розчистку. За порушення цього Декрету встановлювались штрафи, а у випадку нанесення значної шкоди порушники підлягали кримінальній відповідальності.

Наступним нормативно-правовим актом, який регламентував питання охорони в УРСР, стала постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК) та РНК від 16 червня 1926 р. «Про пам'ятки культури і природи» (Постанова 1926). Дана постанова складалася з 9176 знаків, 21 пункту, регламентувала питання створення державних органів з охорони об'єктів культури та природи, реєстрації таких об'єктів, порядок їх охорони, види та кошти на їх утримання (табл.1).

Кількісні показники природоохоронних актів, діючих в УРСР

Найменування акту	Сума знаків	Кількість статей (пунктів)
Про охорону зеленої площі садів, парків, приміських лісів та інших зелених насаджень, 1922 р.	1012	6
Про пам'ятки культури і природи, 1926 р.	9176	21
Про охорону природи на території Української РСР, 1949 р.	10681	15
Про заходи по поліпшенню природи Української РСР, 1958 р.	11815	18
Про охорону природи Української РСР, 1960 р.	13343	32
Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів республіки, 1973 р.	38115	25
Про допоміжні міри по посиленню охорони природи та покращенню використання природних ресурсів, 1978 р.	33888	30
Про охорону навколишнього природного середовища, 1991 р.	110562	72

У період з 1926 р. по 1949 р. в УРСР приймалися нормативно-правові акти, в основному пов'язані з лісами, в яких частково регламентувались питання охорони природи. Природні ресурси України зазнали значних втрат у період ВОВ. Так, за різними даними, тільки лісів на території УРСР було винищено на площі 658 тис. га. Як вказує В. Л. Мунтян, у 60-х рр. в Радянському Союзі відбувалися щорічні переруби, які призвели до обезліснення великих площ лісів на гірських схилах [2,с.13].

З метою захисту природних об'єктів Рада Міністрів УРСР 3 червня 1949 р. прийняла постанову «Про охорону природи на території Української РСР». Нормативно-правовий акт налічував 10681 знак та складався з 15 пунктів, згідно з якими відповідальність за стан природи на території республіки покладалася на виконавчі комітети обласних, міських, районних і сільських Рад депутатів трудящих. З причини відсутності окремої організаційної структури загальне керівництво і нагляд за станом охорони природи на території УРСР покладалося на Головне управління по заповідниках при Раді Міністрів УРСР. В зміст постанови увійшли пункти, які вводили заборону на рубки окремих порід дерев, на полювання рідкісних тварин, птахів, ловлю риб та випас худоби.

Постанова передбачала адміністративну або судову відповідальність винних у порушенні її положень.

В часи існування УРСР в якості джерел права використовувалися сумісні постанови ЦК КПУ та РМ УРСР, які давали змогу використовувати для їх виконання крім державних органів влади партійні комітети різного рівня. Прикладом такого акту є сумісна постанова ЦК КПУ та РМ УРСР від 3 червня 1958 р. «Про заходи по поліпшенню природи Української РСР». Ця постанова мала 11815 знаків, складалася з 18 пунктів та покладала на обласні, районні, міські комітети партії, виконкоми обласних, районних і міських Рад депутатів трудящих, міністерства та відомства, інші організації вирішення питань забезпечення раціонального використання збереження та відтворення природних ресурсів. Відміною цього акту була наявність пунктів, які покладали на Академію Наук УРСР, Академію будівництва та архітектури УРСР завдання з розгляду питання про стан парків, пам'яток садово-паркової архітектури та в тримісячний строк подати до РМ УРСР пропозиції з їх упорядкування. Згідно з п. 17 постанови, на прокуратуру УРСР, Міністерство внутрішніх справ УРСР, Міністерство юстиції УРСР покладалася обов'язок боротьби з порушниками правил охорони природи, притягаючи винних у цьому осіб до відповідальності.

Новий якісний етап в розвитку природоохоронної справи почався з моменту прийняття 30 червня 1960 р. Закону «Про охорону природи Української РСР». Даний законодавчий акт складався з 13343 знаків, 11 розділів та 32 статей, в яких регламентувався достатньо широкий комплекс питань, пов'язаних з організацією природи, ґрунтів, лісів, водойм, рибних запасів, флори, фауни, атмосферного повітря. До числа причин прийняття даного закону можна віднести наступні дві. По-перше, це політика, проведена тодішнім керівництвом КПРС на чолі з М. С. Хрущовим, що реалізувалася в загостренні політичного, військового та ідеологічного протистояння з країнами заходу. Виходячи з бажання показати переваги нового соціалістичного ладу, у справі збереження навколишнього середовища керівники СРСР прийняли рішення про підготовку серії законодавчих актів, спрямованих на охорону природи. З огляду на панування комуністичної ідеології в СРСР, рішення про підготовку різних найважливіших законодавчих актів приймалося на з'їздах, пленумах КПРС, а потім дублювались партійними форумами

союзних республік. Так, з 27 січня по 5 лютого 1959 р. у Москві відбувся XXI з'їзд КПРС, потім червневий пленум ЦК КПРС, у рішеннях яких був пункт про прийняття законів з охорони природи. Іншою причиною була відсутність в СРСР і Радянській Україні кодифікованих актів, спрямованих на охорону природи. Була відсутня державна програма щодо збереження природних об'єктів, а законодавчі акти приймалися епізодично, в основному з метою вирішення будь-яких конкретних проблем.

Враховуючи недосконалість даного закону з метою його більшої відповідності вирішенню природоохоронних питань 25 червня 1964 р. та 25 серпня 1970 р. Верховна Рада УРСР прийняла доповнення до його змісту.

На початку 70-х рр. в СРСР на території України склалася критична ситуація, пов'язана з негативним впливом крупних промислових підприємств. Негативні наслідки дала політика масової розпашки земель, з'явилися пилові бурі, суховії, що наносили значної шкоди економіці республіки. З метою вирішення даного питання 8 травня 1973 р. вийшла постанова ЦК КПУ і РМ УРСР «Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів республіки». Нормативно-правовий акт складався з 38115 знаків, 25 пунктів та фактично був документом, який розвивав положення Закону «Про охорону природи Української РСР».

Як вказує відомий український вчений, проф. А. П. Гетьман, в тодішньому Радянському Союзі йшла дискусія стосовно шляхів подальшого розвитку природоресурсного права [3,с.15]. Так, деякі вчені пропонували підготувати основи природоохоронного законодавства СРСР, а на його підставі прийняти природоохоронні кодекси союзних республік. Інші вчені пропонували доповнити Конституцію СРСР статтею про охорону природи та на її основі розвивати республіканське природоохоронне законодавство. Одночасно з цим слід зазначити, що питання правової охорони природи фактично ґрунтувалися на законах, прийнятих впродовж 1957-1961 рр., які застаріли та не відповідали реальній дійсності. З метою вирішення природоохоронних проблем був прийнятий всесоюзний акт - постанова ЦК КПРС і РМ СРСР «Про допоміжні міри з посилення охорони природи та покращення використання природних ресурсів» від 1 грудня 1978 р. Нормативно-

правовий акт складався з 33888 знаків, 30 пунктів та регламентував питання відносно відповідальності за раціональну охорону та відтворення природних ресурсів, які покладались на Міністерства та відомства СРСР, Ради Міністрів союзних республік. В тексті постанови особлива увага приділялась створенню системи спостереження та контролю за станом навколишнього природного середовища, рівнем та джерелом його забруднення. Регламентувалась необхідність проведення інвентаризації джерел викидів шкідливих речовин та промислових відходів в навколишнє природне середовище. Ця постанова разом з раніше прийнятими нормативними актами стала основою в підготовці Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (Закон 1991). При цьому історико-правові явища йшли таким чином, що прийняття даного закону Верховною Радою відбулося 25 червня 1991 р. в період розпаду СРСР, яке призвело до того, що цей закон став одним з основних актів нової незалежної України.

Характерною рисою цього законодавчого акту є регулювання ним трьох складових: охорони природи, раціонального використання природних ресурсів та їх відновлення, захисту та оздоровлення оточуючого людину середовища. У склад закону входило 110562 знаків, 16 розділів та 72 статті. Незважаючи на те, що закон застарів, оскільки з моменту його прийняття пройшла чверть століття, даний акт продовжує діяти та є основним правовим документом, який регламентує питання охорони природи в Україні.

За допомогою проведеного дослідження кількісних характеристик нормативно-правових актів в сфері охорони природи вдалося простежити динаміку прийняття відповідних актів та зміни їх значень. Так, за період з 1922 р. по теперішній час загальна сума знаків актів змінювалась від 1012 в Декреті 1922 р. до 110562 в Законі 1991 р. Загальна сума знаків впродовж цього історичного періоду поступово збільшувалась від 9176 в постанові 1926 р. до 38115 в постанові ЦК КПУ і РМ СРСР 1973 р. Зменшення кількості знаків спостерігалось до 33888 в постанові ЦК КПРС і РМ СРСР 1978 р., що можна пояснити тією обставиною, що даний нормативно-правовий акт був своєрідним доповненням до постанови ЦК КПУ і РМ СРСР «Про посилення охорони природи і поліпшення використання природних ресурсів республіки» від 1972 р. Інтерес представляє зафіксована в табл. 1 динаміка зміни статей (пунктів)

прийнятих нормативно-правових актів, які змінюються від 6 в Декреті 1922 р. до 72 в Законі 1991 р. Таким чином, історична динаміка природоохоронного законодавства, яка діяла на території України, може бути представлена в якості чисельних характеристик зміни кількості знаків прийнятих нормативно-правових актів.

Література:

1. Іваницький Б. Г. Обезліснення України / Б. Г. Іваницький // Тризуб. – 1926. – № 21. – С. 3-6.
2. Мунтян В. Л. Правова охорона лісів Української РСР / В. Л. Мунтян. – К. : Вид-во АН УРСР, 1964. – 84 с.
3. Гетьман А. П. Методологічні засади становлення правових основ охорони довкілля / А. П. Гетьман // Право України. – 2011. – № 2. – С. 11-19.

ПРАВОВИЙ СТАТУС КОЗАКІВ ОХОТНИЦЬКОГО ВІЙСЬКА КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Коротя Анатолій Миколайович

аспірант кафедри теорії держави і права НУ «Одеська юридична академія»

Актуальність теми дослідження пов'язана з необхідністю проведення реформи в воєнній сфері, елементом якої є правове регулювання прав та обов'язків військовослужбовців-контрактників Збройних сил України. В науці історія держави і права увагу спеціалістів давно привертає дискусія про форму набору та підходи до формування збройних сил. Мова йде про те, яка з форм, - у вигляді добровільного набору чи найманої армії відрізняється більш високою боєздатністю. В складній мозаїці історико-правових явищ можна простежити періоди, коли більш ефективним був принцип добровільного набору, класичним прикладом якого були Пунічні війни Риму з Карфагеном. З іншого боку, існує досвід вдалого підходу у правовій регламентації найманих військ, які принесли перемоги над Англією герцогу Вільгельму Завойовнику, пруському королю Фрідріху Великому і т.д. Для України неефективна

правова політика в даній сфері зіграла ключову роль у поразці Центральної Ради, Директорії, які призвели до втрати країною незалежності. В свою чергу, є позитивний правовий досвід, накопичений в часи існування найманого охотницького війська у Козацько-гетьманській державі (Гетьманщині). Схеми та методи правового регулювання, які використовувалися українськими гетьманами, багато в чому співпадали з підходами правителів інших країн. Таким чином, з'ясування особливостей правового регулювання статусу козаків-охотників та їх порівняння з іншими підходами може довести, що державотворчі процеси в сфері військового будівництва в Україні нічим не відрізнялись від тих, які проходили у більшості європейських країн. В цілому, дослідження особливостей державної політики Гетьманщини в сфері закріплення правового статусу козаків-охотників потребує свого вивчення та подальшої розробки.

Аналіз публікацій показує наявність значної кількості робіт, присвячених правовому регулюванню положення прав та обов'язків козацтва у Гетьманщині. Незважаючи на цю обставину, питання, пов'язані з правовим статусом охотницького війська та охотників, розглядалися побіжно при дослідженні більш загальних проблем. Фрагментарно цю тему вивчали М. Є. Слабченко, О. Г. Сокирко, І. Й. Бойко, В. С. Кульчицький, А. П. Ткач, В. М. Заруба, П. П. Захарченко, О. І. Гуржій, В. А. Дядиченко, Д. І. Яворницький та ін.

Метою роботи є дослідження історичної динаміки змін правового статусу козаків-охотників, які знаходилися в якості найманців на службі у війську Козацько-Гетьманської держави.

Викладення матеріалів дослідження треба розпочати із з'ясування змісту терміну «охотник», який використовувався у нормативно-правових актах Козацько-Гетьманської держави. Під цією назвою розумілися найманці, які походять з охотників, тобто людей вільних та воліють потрапити на службу за власним бажанням. За своїм походженням термін «охотник» пов'язаний зі словом «охочий», що означало вільну людину, яка йшла на військову службу не з примусу чи станового обов'язку, як це регламентувалося стосовно реєстрового козацтва. Особливістю правового статусу охотників була та обставина, що вони не входили до козацького реєстру, який затверджувався з початку польською владою, а згодом московськими правителями. З метою визначення охотників, які

приймались на військову службу на конях, у ті сторичні часи використовувалась друга назва «компанієць». Це слово походить від італійського «compañia», що означало групу людей, які разом їдять хліб. Таким чином, під терміном «охотник» розумівся козак, який був піхотинцем, а під словом «охотник-компанієць» – воїн, який брав участь у бойових діях на коні.

Згідно з нормами козацького звичаєвого права, ієрархічна побудова охотницького війська була традиційно козацькою, - полк, сотня, курінь, в яких загалом було 500-600 осіб, а до складу полку входило 2-3 сотні козаків. Керівництво цими підрозділами здійснювали полковник, сотник, курінний отаман. Полковника призначали гетьманським універсалом із врученням відповідного знаку — пернача, а пізніше з цього приводу видавались відповідні царські укази. В охотницьких полках практикувалося також наказне полковництво і сотництво, відповідним був і штат старшини, за винятком посади ротмістра, який командував невеликим загonom. Розквартирування охотницьких полків відбувалося на подвір'ях посполитих, а їх постачання, яке називали стацією, покладалося на селян.

Першим нормативно-правовим актом, в якому вказується про статус козаків-охотників, були Глухівські українсько-московські договірні статті від 3 березня 1669 р., в яких п. 22 регламентував формування найманого козацького полку чисельністю 1000 осіб. В тексті документу вказувалося про наявність договору з козаками, згідно з яким їх обов'язком була участь у воєнних діях, а держава повинна була забезпечити видачу їм грошового та іншого утримання.

Згідно з нормами звичаєвого права, в охотників існувала традиція називати свої підрозділи, використовуючи прізвище командира полку. Так, перші згадки стосовно використання охотників у військовій кампанії 1669-1671 рр. стосуються трьох таких полків: Андрія Мурашка, Михайла Кияшка та Петра Ворошила [1, с.68].

У число обов'язків охотників входило виконання ними поліцейських функцій та охорона гетьманів. У радянський період панували доктринальні погляди стосовно того, що основним завданням цих козаків було придушення народних повстань та боротьба із заворушеннями. Такий підхід стосовно правового статусу та обов'язків найманців потребують свого уточнення. Дійсно, виконання охотниками цих функцій

мало місце, оскільки в українсько-московських договірних статтях 1669 р. вказувалось на конкретне завдання найманців «тех своевольных унимать по своим правам, как о том их право належит». При цьому наймане військо використовувалося гетьманами у проведенні державної політики та часто ставало чинником стабільності держави і збереження територіальної цілісності Козацько-Гетьманської держави. Прикладом такого використання охотницьких полків стала їх участь у збройних протистояннях 1692, 1693, 1694 та 1696 рр. між гетьманом І. Мазепою та самозваним гетьманом Петриком (Іваненком). Іншим обов'язком в охотників було виконання ними окремих доручень гетьмана, пов'язаних з охороною і супроводом гетьманської пошти, особистих посланців гетьмана, послів іноземних держав, а також виконання ними митної служби. Відомо, що найманці приймали участь у знищенні численних розбійницьких ватаг, що грабували купецькі каравани у нижній течії Дніпра та промислові угіддя козаків.

Іншим правовим актом, який регламентував статус охотницького війська, став 13-й пункт Коломацьких статей 1687 р., яким підтверджувалась легітимність охотницького війська та вказувалось на традицію його існування в Козацько-Гетьманській державі. Згідно з цим нормативно-правовим актом, запроваджувалися збори з поспільства (посполитих селян) на утримання охотників. Вирішення цього питання за нормами козацького звичаєвого права повинно було проводитись на старшинських радах при гетьмані. При цьому гетьмани всіляко намагалися уникнути публічного обговорення питань стосовно розміру платні та встановлення повинностей і поборів з населення для їх утримання. Одним з основних джерел надходження коштів були оренди з винокурних промислів, які давали значний дохід до гетьманської казни. Зі своєї сторони, старшини часто саботували виконання гетьманських універсалів, в яких регламентувались питання збирання натуральних податків для найманців у своїх володіннях. Причиною такого явища була та обставина, що наймане військо підпорядковувалося лише гетьманам, а старшина не мала на нього ніякого впливу.

У період гетьманування І. Мазепи повстало питання щодо реформування структури охотницького війська. Як вказує К. Кочегоров, у 1706 р. проходили переговори царя Петра I та гетьмана, на яких розглядалися питання практичного проведення цієї реформи [2,с.340].

Планувалося змінити козацьке військо на подобу регулярної армії з метою підвищення її боєздатності, а її реалізація повинна була розпочатися з охотницького війська.

Проведення реформи наштовхнулося на низку серйозних перешкод: а) старшинська опозиція, яка бачила в ній послаблення своїх станових привілеїв; б) незадоволення з боку рядового козацтва, які побоювалися втратити козацьке звання; в) відсутність джерела фінансування. Російська влада не мала грошей для платні, а натуральних і грошових повинностей посполитих у Гетьманщині не вистачало на їх утримання.

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

По-перше, правова регламентація статусу козаків-охотників почалася з моменту прийняття Глухівських українсько-московських договірних статей 1669 р., згідно з якими встановлювалися їх права та обов'язки. По-друге, набір до охотницького війська проводився виключно за власним бажанням з отриманням ними від українських гетьманів грошової та натуральної платні. По-третє, гетьмани регламентували правовий статус охотників своїми універсалами, залучали їх до бойових дій, виконання поліцейських функцій, чільників митної служби, власної охорони та боротьби з виступами козацької старшини, супроводу гетьманської пошти, послів іноземних держав.

Література:

1. Сокирко О. Г. Лицарі другого сорту / О. Г. Сокирко // Наймане військо Лівобережної Гетьманщини 1669-1726 рр.: Наукове видання. – К.: Темпора, 2006. – 280 с.: іл.
2. Кочегоров К. Спроби реформування військової організації городових полків у 1707-1708 рр. / К. Кочегоров // Українська держава другої половини XVII-XVIII ст.: політика, суспільство, культура. – К.: Інститут історії України НАН України, 2014. – 671 с.

**ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ЮРИДИЧНА
ФІКЦІЯ?**

Вишневська Інна Анатоліївна

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції, Національний
юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Підтримка Україною гендерних стандартів є не лише яскравим показником демократизації суспільства, а й необхідною умовою для вступу в Європейську спільноту.

Проголосивши себе демократичною, правовою і соціальною державою, Україна тим самим узяла зобов'язання дотримуватися вимог міжнародного співтовариства стосовно рівноправ'я громадян, зокрема, за статевою ознакою, чим визнала об'єктивну необхідність у проведенні гендерних змін, інтеграції гендерної перспективи в усі програми розвитку українського суспільства на принципах свободи, рівності, справедливості і толерантності.

Уперше рівність чоловіків і жінок була задекларована у Загальній декларації прав людини 1948 року. На сесії генеральної асамблеї у вересні 2000 року на Всесвітньому саміті тисячоліття, глави держав і урядів прийняли декларацію Тисячоліття, суть якої полягає в затвердженні принципів людської гідності, справедливості і рівності на глобальному рівні.

Україна підписала і ратифікувала Конвенцію ООН про ліквідацію усіх форм дискримінації відносно жінок і перейняла на себе інші міжнародні зобов'язання в царині захисту прав і сприяння просуванню принципів гендерної рівності. Аналогічні принципи відображені у національному законодавстві. Так, Конституція країни містить положення, що забороняють дискримінацію за ознакою статі, гарантуючи рівність незалежно від статі, расової, релігійної і етнічної приналежності, мови, соціального походження, політичних переконань, сімейного і громадського стану.

З 1 січня 2006 року вступив в дію Закон України №2866-IV про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Само по собі ухвалення такого Закону є позитивним чинником, який свідчить про визнання існуючої в Україні дискримінації за ознакою статі і необхідності її подолання.

Проте ці формально закріплені «рівні права» вступають в протиріччя з фактичним станом речей. Так, незважаючи на те, що Україна у ст.24 КУ проголосила, а в численних підзаконних актах підтвердила, що жінки і чоловіки мають рівні права та можливості, у реальності справжнього рівноправ'я не спостерігається. Таким чином, можна сказати, що на даному етапі гендерна рівність є суто юридичною фікцією в Україні.

Для створення гендерної рівності потрібно: прийняти необхідні закони, домогтися їх неухильного виконання, подолати гендерні стереотипи в суспільстві.

Перше завдання у значній мірі вже виконано. Ще наприкінці минулого століття закони про рівність статей було прийнято в більшості країн світу.

Також належить створити такі умови:

- Були економічно незалежними
- Могли поєднувати роботу і кар'єру з сімейними обов'язками.
- Мали рівний доступ до престижної та високооплачуваної роботи.
- Мали однакові права на просування в службі тощо.

Отже, на основі аналізу правових документів України з гендерного питання у політиці, розгляду та характеристики міжнародних документів з гендерної проблеми, ратифікованих Україною, актуальними є напрямки та завдання вирішення гендерної проблеми в політиці, серед яких першочерговим є імплементація положень ЗУ «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» в інші законодавчі акти, створення гендерно-чутливого сучасного законодавства, вироблення дієвих механізмів його впровадження в усі сфери життєдіяльності суспільства. Це дозволить розробити чітку національну концепцію гендерного законодавства, сформувати паритетні стосунки в суспільстві і, зрештою,

частково чи повністю розв'язати нагальне для українського суспільства гендерне питання.

Науковий керівник: Летнянчин Л.І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права України НЮУ ім. Я. Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТ.49 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Григурко Юлія Сергіївна

студентка, Вінницьке відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

В статті 49 Конституції України чітко сказано, що Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя. Само по собі виникає запитання чи реально реалізувати це право в нашій державі?

Як відомо вже багато років триває суперечка саме щодо цієї статті Конституції України. Держава повинна сприяти розвитку лікувальних закладів, а не їх скороченню, як це відбувається сьогодні. Проведення в Україні медичної реформи сприяло тому, що знизилась ефективність лікування, мешканці сільської місцевості залишилися без первинної медичної допомоги і змушені її отримувати за декілька десятків кілометрів від місця проживання, не говорячи вже про те, що на прийом до лікаря потрапити дуже важко через великі черги. Відомі випадки коли хворі помирали не доїхавши до лікарні .

Не буде секретом, якщо скажу, що державні і комунальні заклади охорони здоров'я не отримують з державного бюджету належного фінансування для закупівлі препаратів та медичної техніки і доводиться розраховувати на допомогу спонсорів.

Запровадження сімейної медицини призвело до того, що відбулось скорочення робочих місць. Право вільного вибору лікаря є передумовою запровадження інституту сімейних лікарів.

Крім того, Основами законодавства України про охорону здоров'я, передбачено, що кожний пацієнт має право вільного вибору лікаря, якщо останній може запропонувати свої послуги.

Разом з тим, на сьогоднішній день існує система так званого "прикріплення" лікаря до пацієнта за територіальною ознакою, яка не влаштовує пацієнтів.

Багато хворих дуже пізно звертаються до лікаря через брак грошей на лікування і це іноді коштує їм життя або здоров'я, хоча в статті Конституції України чітко сказано, що в державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно, але це не відповідає дійсності. Міністерством не передбачено жодної програми щодо отримання медичного лікування таким чином.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України "у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно" (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29.05.2002р. № 10-рп/2002 встановлено, що положення частини третьої статті 49 Конституції України "у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно" треба розуміти так, що у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги.

Проблема із запровадження медичного страхування набуває широкого розголосу.

Так, вказаним вище Рішенням Конституційного Суду України визначено, що частина перша статті 49 Конституції України закріплює право кожного на медичне страхування, тобто не обов'язкове, а

добровільне медичне страхування громадян. Стосовно державного медичного страхування, то його запровадження не суперечитиме конституційному припису "у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно" лише у тому разі, коли платниками обов'язкових страхових платежів (внесків) будуть організації, установи, підприємства, інші господарюючі суб'єкти, які займаються підприємницькою діяльністю, державні фонди тощо. Стягнення таких платежів (внесків) з громадян у системі державного медичного страхування не відповідатиме вказаному конституційному положенню, оскільки буде однією з форм оплати за надання їм допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я.

Разом з тим, поняття медичної допомоги, умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом.

Окремих Законів щодо порядку надання медичних послуг другорядного значення, а також щодо запровадження медичного страхування ще не прийнято.

Не сильно надихає і програма міністра в якій сказано, що реформа буде продовжена після аналізу попередніх методів її впровадження, що буде з'ясовуватись чим незадоволені медичні працівники та населення.

Реформування галузі охорони здоров'я, насамперед слід здійснювати вдосконаливши існуючу нормативно-правову базу. Потрібно врахувати всі переваги і вади запровадженої системи медичного лікування.

Основи законодавства України про охорону здоров'я потребують перегляду, зважаючи на нові тенденції розвитку суспільства.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — №30.
2. Карпишин Н. Обов'язкове медичне страхування в Україні: проблеми реалізації та перспективи // Збірник матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю "Ефективність державного управління

в контексті європейської інтеграції" ЛРІДУ НАДУ при Президентові України. - Львів, 23 січня 2004.

3. Постанова КМУ від 11.07.2002р. №955 «Про затвердження Програми подання громадянам гарантованої державної безоплатної медичної допомоги». - Офіційний Вісник України. – 2002. - №28. – С.1324.

Науковий керівник: Білоус О.А, викладач Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Гуменюк Анастасія Миколаївна

студентка Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету державної податкової служби України

Актуальність проблем конституційного права перш за все пов'язані з Конституцією України. Деякі норми Конституції суперечать одна одній, також ці норми не виконуються. Для прикладу: відповідно до ст. 49 Конституції України, кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвиткові лікувальних закладів усіх форм власності.

Ця тема є актуальною у наш час, тому що потрібна медична допомога усім і звісно, що вона повинна бути безкоштовною і якісною.

На мою думку, повинна пройти реформа в сфері надання медичних послуг, тому що наразі в моїх очах, медицина – одна із найкорумпованіших систем в Україні, як на рівні лікарень, лікування, так і

на рівні фармацевтики. Статистика говорить - 60 % медикаментів в Україні є підробкою.

З метою реалізації конституційного права кожного на достатній життєвий рівень в Україні мають бути запроваджені ефективні програми економічного розвитку, що дасть змогу значно підвищити мінімальні розміри заробітної плати, пенсії та соціальної допомоги. Це створить належні умови для задоволення громадянами своїх потреб, зніме соціальну напругу в суспільстві й сприятиме інтеграції українців у європейський простір.

Проблема реалізації та захисту прав людини і громадянина в Україні на сьогоднішній день існують і, на жаль, їх доволі багато, що зазвичай відбувається в контексті верховенства права. Тому можна виокремити окремі такі проблеми щодо їх реалізації: низький рівень правової культури і правової свідомості переважної більшості і правової свідомості переважної більшості членів нашого суспільства; незадовільний рівень правової культури і правової свідомості переважної більшості членів нашого суспільства; низький рівень дотримання правопорядку у житті суспільства і держави та беззастережної відповідальності кожної особи перед собою і оточенням за процес і результати своєї діяльності; високий рівень корупції.

Сьогодні доводиться констатувати, що в Україні існуюча система місцевого самоврядування недостатньо ефективно виконує головну місію, закладену Конституцією - забезпечення права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Існують фактори, які перешкоджають більш ефективному функціонуванню Конституції України. Боротьба між гілками влади перешкоджає більш результативному проведенню конституційних реформ. На мою думку, для забезпечення ефективного законодавчого процесу необхідно істотно вдосконалити парламентську інфраструктуру, мати більш вагомні організаційні основи, як найшвидше прийняти Закон про регламент ВРУ. Немає теорії щодо реалізації Конституції і її треба створити, і якомога швидше.

У світі постійно здійснюється політичні реформи. Їх головним джерелом і найважливішим засобом здійснення є реформування конституційного ладу країн. Це зумовлено тим, що системна політична реформа здійснюється з метою забезпечення динамічного розвитку

державності, створення передумов для підвищення реальної ролі структур громадянського суспільства, а також упровадження демократичних інститутів, що відповідає світовим моделям розвитку сучасних демократичних держав. При цьому, як стверджує М. Оніщук, питання конституційного ладу в Україні є визначальним на політичному порядку денному впродовж усього періоду державності. Як відомо, Україна – ще достатньо молода держава, хоч і вже має власну конституційну історію.

Сучасний розвиток науки конституційного права України є доволі інтенсивним, що зумовлено бурхливими процесами державотворення та міжнародної (насамперед європейської) інтеграції України, які вимагають конституційного закріплення, а також створенням нових політико-правових інститутів, не відомих попереднім етапам розвитку країни.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - Луганськ . : Тандем - плюс. , 2005.
2. Багмет М.О., Ємельянов В.М. - II том. Історія та практика державного управління і місцевого самоврядування в Україні
3. Оніщук М.В. Український конституціоналізм: від кризи — до ладу / М.В.Оніщук // Дзеркало тижня. Україна» №17, 2013. – С. 3-4.
4. Фулер Л.Л. Анатомія права / Лон Л. Фулер ; пер. З англ.. Н. Комарова – К. :Сфера, 1999. – 144с.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК САМОСТІЙНИЙ ВИД ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Скороход Аліна Олексіївна

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сьогодні проблема конституційно-правової відповідальності є вкрай актуальною, а отже, набуває все більшої значущості як для теорії, так і для практики конституційного права.

Враховуючи її виняткове політико-правове значення як для інституту, що забезпечує справедливість, рівність та верховенство права у

сфері політичних відносин, створення загальної теорії конституційно-правової відповідальності постає як одне з основних завдань сучасної науки конституційного права України.

З одного боку, конституційну відповідальність називають «ключовим інститутом публічного права». При цьому акцентується увага на її виключному значенні для забезпечення законності в сфері здійснення політичної влади, оскільки конституційна відповідальність передбачає, в першу чергу, відповідальність органів публічної влади та їх посадових осіб, а також власне держави як самостійного суб'єкта.

Проте з іншого боку, сам факт існування конституційно-правової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності, якщо й не заперечується, то у всякому разі ставиться під сумнів.

Як відомо, на сьогодні існує досить багато загальнотеоретичних розбіжностей щодо визначення поняття та власне змісту конституційно-правової відповідальності. Її розглядають як міру державного примусу, яка ґрунтується на юридичному і суспільному осуді правопорушення і виражається у встановленні для правопорушника визначених законодавством негативних наслідків. Як правовий зв'язок між сторонами, при якому одна з них (суб'єкт відповідальності) зобов'язується відповідати очікуваній моделі поведінки, а інша (інстанція відповідальності) оцінює цю відповідність і у випадку негативної оцінки відповідним чином реагує на порушення.

Якщо одним з головних елементів юридичної відповідальності, який дозволяє її відрізнити від інших, є характер санкцій, що застосовується, то існування у конституційному праві «власної» юридичної відповідальності слід обґрунтовувати, починаючи з вирішення проблеми конституційно-правових санкцій, і не лише тому, що той чи інший вид юридичної відповідальності обов'язково спирається на спеціальну систему заходів державного примусу, яку передбачають норми відповідної галузі, але й тому, що заперечення, висунуті проти конституційно-правової відповідальності, аргументується саме відсутністю в конституційному праві так званих «власних» санкцій.

Не зважаючи на це, можна назвати цілий ряд санкцій, які за своєю специфікою важко віднести до кримінальних, цивільно-правових, адміністративних або ж дисциплінарних.

Наприклад, виходячи із традиційних уявлень про юридичну відповідальність, важко пояснити такі її прояви, як: позбавлення депутатських повноважень за рішенням уповноваженого органу; імпічмент президента; визнання актів неконституційними; заборона діяльності політичної партії, втрата громадянства тощо.

Таким чином, юридична відповідальність в конституційному праві - це самостійний вид соціальної та публічно-правової відповідальності за порушення чинного конституційного законодавства України, зміст якого передбачає як заохочення належної поведінки або діяльності учасників конституційного процесу, так і негативну реакцію Українського народу, держави чи територіальної громади на конституційний делікт і застосування до відповідного деліктоспроможного суб'єкта правових санкцій, передбачених Конституцією та законами України.

При аналізі даного визначення, юридична відповідальність в конституційному праві має два аспекти – перспективний (позитивний), і ретроспективний (негативний). Проте, сьогодні серед науковців-конституціоналістів і це питання викликає багато протиріч.

Наприклад, О.Іваненко стоїть на позиціях визнання виключно ретроспективної (або ж негативної юридичної відповідальності). Так, юридична відповідальність не може розумітися інакше, зазнавання правопорушником негативних наслідків, відчуття ним на собі визначеної форми державного примусу. Застосувати санкцію правової норми до її порушника – означає покласти на нього юридичний обов'язок, змусити його відповідати за вчинене .

Науковий напрям, який передбачає поєднання ретроспективної та перспективної відповідальності, представляють В.Погорілко та В.Федоренко, які визначили конституційно-правову відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності, що передбачає належне, сумлінне виконання суб'єктами конституційного права своїх обов'язків (позитивний аспект) або настання негативних наслідків чи небажаної зміни конституційно-правового статусу для цих суб'єктів за порушення норм чинного конституційного права (негативний аспект).

На жаль, на сьогодні в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, в якому б були чітко визначені склади конституційних деліктів і конкретні санкції, які передбачені за їх вчинення. В ідеалі це має бути кодифікований нормативно-правовий акт – Конституційно-деліктний

кодекс України, де були б передбачені підстави для настання конституційно-правової відповідальності за різні види конституційних деліктів.

Таким чином, можна сказати, що проблема конституційно-правової відповідальності наразі є вкрай актуальною у розвитку українського конституціоналізму, не залишаючи байдужими як теоретиків, так і практиків конституційного будівництва.

Науковий керівник: Летнянчин Л.І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права України НЮУ ім. Я. Мудрого

ПРОБЛЕМАТИКА МІСЦЕВИХ РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

Терещенко Аліса Олександрівна

*студентка Національного юридичного університету імені Ярослава
мудрого Інституту прокуратури та кримінальної юстиції*

Конституція України як правовий акт найвищої юридичної сили в державі передбачає, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Саме стаття 69 Конституції України проголошує: однією з форм реалізації цього права є референдум як прояв безпосередньої демократії, що полягає в голосуванні виборців, шляхом якого приймаються рішення з будь-яких питань державного або самоврядного характеру, за винятком тих, котрі згідно з законом не можуть бути винесені на референдум. Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 16 березня 2000 року «схвалені всеукраїнським референдумом за народною ініціативою питання, є обов'язковими для розгляду і прийняття рішень у порядку, визначеному Конституцією України, зокрема її розділом XIII "Внесення змін до Конституції України", та законами України».

У законодавчих актах закріплено право громадян як на проведення всеукраїнського, так і місцевого референдуму, проте, з прийняттям нового

Закону України «Про всеукраїнський референдум» у 2012 році, пов'язана втрата чинності Закону «Про всеукраїнський та місцевий референдум», який регламентував процедуру проведення не лише загальноукраїнського референдуму, а й закріплював основні засади та процедуру проведення місцевих референдумів.

Враховуючи прогалину в законодавстві, можна констатувати – відсутність фактичного контролю з боку населення за діяльністю органів влади, що є порушенням головних принципів демократичного ладу. Тому існує нагальна проблема-прийняття нового закону, у якому була б чітко прописана процедура проведення місцевого референдуму ,а саме: передбачено право бути суб'єктом місцевого референдуму громадським організаціям, партійним осередкам; передбачено однакові умови як прибічникам питання винесеного на референдум, так і його опонентам; включити членів громади до суб'єктів консультативного референдуму; спростити порядок ініціювання місцевого референдуму на вимогу членів громад шляхом скасування скликання загальних зборів з ініціювання проведення референдуму; передбачити можливість проведення референдумів на рівні сіл,селищ,районів консультативних референдумів із конкретно визначених законом питань, які не належать до компетенції територіальних громад, хоча стосуються їх інтересів.

Сьогодні референдуми, що скликаються на місцевому рівні практикуються у Бельгії, Чехії, Швеції, Естонії, Фінляндії, Ірландії, Люксембурзі. При цьому рішення про скликання муніципального референдуму може прийматися муніципальною радою як колегіальним органом або за ініціативою певної кількості його членів. Обов'язкові наслідки референдуму мають вирішальний характер і спрямовані на виявлення думки виборця щодо відповідного питання. Місцевий референдум як інститут прямої демократії повинен залишатися «дієвим інструментом у руках громади» при вирішенні найбільш гострих, неоднозначних питань місцевого значення.

Отже, прийняття нового Закону України, який би закріпив основні засади та регламентував процедуру проведення місцевого референдуму, зафіксував обов'язковість виконання відповідними органами рішень,

прийнятих у результаті референдуму має стати одним із пріоритетних завдань органу законодавчої влади України.

Науковий керівник: Павшук Катерина Олександрівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого.

**УЧАСТЬ ПОНЯТИХ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧОГО
ЕКСПЕРИМЕНТУ**

*Губіна Єлизавета Никифорівна
прокурор Васильківського відділу Києво-Святошинської місцевої
прокуратури Київської області*

Слідчий експеримент – це слідча (розшукова) дія, що проводиться слідчим чи прокурором з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.

Правила проведення слідчого експерименту визначені у ст. 241 КПК України. Крім даної статті, про одне із таких правил йдеться у ч. 7 ст. 223 КПК України. Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для участі у проведенні слідчого експерименту. Однак, якщо застосовується безперервно відеозапис ходу проведення цієї слідчої (розшукової) дії, понятих можна не запрошувати.

Під час дії КПК України 1960 р. вказана слідча дія мала таку назву – «відтворення обстановки і обставин події». Деякі науковці пропонували відмовитися від обов'язкової участі понятих при її проведенні, наводячи наступні аргументи.

В. Маляренко та І. Вернидубов відмічали, що інститут понятих у кримінальному процесі «перебуває у протиріччі з рядом обставин, у тому числі зі здоровим глуздом. Так, законодавець дозволяє слідчому без понятих чи за відсутності інших осіб допитувати обвинуваченого, занотовувати його показання у відповідному протоколі і в той же час вимагає участі понятих при відтворенні обстановки й обставин події, в якому беруть участь конвоїри, свідки, потерпілі, захисники, спеціалісти, експерти» [1, с. 25].

О. Булейко писала, «що факт присутності понятих під час цієї слідчої дії абсолютно не забезпечує достовірності отриманих результатів,

оскільки останні не володіють достатньою інформацією про обставини справи, не знайомі з протоколами інших слідчих дій, результати яких перевіряються (протоколи допитів, огляду місця події тощо), а тому об'єктивно не в змозі їх співставити з тим, що відбувається під час слідчої дії, на якій вони присутні. Маємо парадокс – поняті сприймають і засвідчують лише те, що говорить особа, показання якої перевіряються, при цьому не знаючи змісту самих показань, які необхідно перевірити. За таких умов важко зрозуміти, яку роль виконують поняті в процесі перевірки показань на місці» [2, с. 68-69].

В. Фастовець звертав увагу на те, що допити свідка, потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого здійснюються без участі понятих. Отже, чому їх перевірки мають здійснюватись за їх присутності. Понятим в більшості випадків не є зрозумілою суть слідчої дії, в якій вони приймають участь, їм також невідомі та нецікаві результати слідчих дій, що перевіряються під час відтворення обстановки та обставин події. Внаслідок відсутності внутрішнього переконання у необхідності участі у даній слідчій дії поняті ставляться до своєї участі в ній поверхово та формально. Участь понятих при відтворенні обстановки та обставин події «не створює суттєвих гарантій законності цієї слідчої дії» [3, с. 80].

Ю. Фролов та В. Педан зазначали, що обов'язкове залучення понятих до участі у відтворенні обстановки та обставин події лише ускладнює та обтяжує процедуру проведення цієї слідчої дії і не сприяє, а найчастіше заважає оперативності її проведення. Слідчий, по-перше, зосереджений на показаннях відповідної особи та їх фіксуванні, а по-друге, на поведінці понятих, які обов'язково повинні бути присутні поряд з ним та особою, яка дає показання на місці. Як свідчить практика, поняті, яким зовсім байдуже, що робить слідчий, не виявляють ніякого інтересу до результатів провадження цієї процесуальної дії, а тому слідчий повинен постійно робити їм зауваження, щоб вони не знаходились осторонь та були уважними до її проведення» [4, с. 306].

При підготовці до проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор має запросити не менше двох понятих. Більше двох понятих доцільно запрошувати у випадках проведення складного, багатоепізодного експериментального дослідження, а також «дослідження, що проводиться на великій території, при перевірці

наявних даних і припущень про можливість у певних умовах чути щонебудь (наприклад, постріл у різних кімнатах) тощо» [5, с. 406].

Слідчий експеримент передбачає проведення необхідних дослідів чи випробувань. Розуміння їх змісту вимагає спеціальних знань у тій чи іншій галузі. Тому, до проведення цієї слідчої (розшукової) дії доцільно залучати як понятих осіб, що мають певні професійні знання, навички чи досвід.

У зв'язку з розглядом цього питання потрібно зазначити, що деякі науковці висловлюються за запровадження інституту «спеціальних» понятих. Відмічається, що спеціальним понятим є незаінтересована у вирішенні справи особа, що запрошується слідчим для участі у слідчій дії, яка має якості та ознаки, прямо вказані у законі, але наявність яких забезпечує законність, науковість та етичність проведення слідчої дії [6, с. 20].

«Спеціальні» поняті повинні залучатися для участі у проведенні слідчого експерименту та інших слідчих (розшукових) дій, розуміння змісту яких вимагає спеціальних знань. На наш погляд, ч. 7 ст. 223 КПК України доцільно доповнити таким положенням: «Якщо при провадженні слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій потрібні спеціальні знання, слідчий, прокурор зобов'язаний запросити як понятих осіб, що мають такі знання». У ч. 3 ст. 223 КПК України вказано, що перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права та обов'язки, передбачені цим Кодексом. Таким чином, перед проведенням слідчого експерименту понятим також мають бути роз'яснені їх права і обов'язки. Однак у КПК України відсутня стаття, у якій би вони були визначені. Вважаємо, що необхідно усунути даний недолік закону.

Виходячи із сутності слідчого експерименту, роль понятих під час його проведення «полягає у тому, що вони посвідчують можливість якоїсь події або дії в певних умовах» [7, с. 147]. Крім того, вона зводиться до засвідчення того моменту, що дотриманий встановлений законом порядок проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Актуальним для розгляду є питання про порядок залучення понятих при перевірці показань кількох учасників кримінального провадження на одному місці або одній особі в кількох місцях. Чи потрібно запрошувати

для проведення кожного слідчого експерименту тих самих чи нових понятих?

Нами поділяється висловлена у юридичній літературі думка, що: – при розслідуванні злочинів минулих років чи транспортних подій, коли доводиться реконструювати або відтворювати минулу обстановку, доцільно, коли це можливо, залучати тих самих понятих, які брали участь у першочерговому огляді місця події; – слід залучати одних і тих же понятих при перевірці показань підозрюваного, потерпілого та свідка, коли відомості, які містяться в їх показаннях, стосуються одного і того ж місця та тих самих подій; – коли слідчу дію потрібно проводити з однією особою у різних місцях, «доцільно в кожному випадку залучати до участі в перевірці показань інших понятих, щоб уникнути плутаними» [8, с. 49-50].

Вже зазначалось, що відповідно до ч. 7 ст. 223 КПК України слідчий, прокурор звільняється від обов'язку запросити понятих для участі у слідчому експерименті, якщо безперервно застосовується відеозапис ходу проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Уявляється, що необхідно передбачити одне виключення із даного правила. У другому абзаці ч. 7 ст. 223 КПК України вказано, що обшук або огляд житла чи іншого володіння особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів їх фіксування.

На наш погляд, слідчий експеримент у житлі чи іншому володінні особи також має здійснюватися з обов'язковою участю понятих незалежно від того, чи застосовуються технічні засоби фіксування цієї слідчої (розшукової) дії. Пропонуємо у цій частині внести доповнення до другого абзацу ч. 7 ст. 223 КПК України.

Література:

1. Малярєнко В. Т. Про інститут понятих у кримінальному процесі України / В. Т. Малярєнко, І. В. Вернидубов // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 3. – С. 22-27.
2. Булейко О. Л. Участь понятих у кримінальному процесі : моногр. / О. Л. Булейко. – К. : КНТ, 168 с.

3. Фастовець В. Інститут понятьх. Архаїчне явище чи процесуальна гарантія захисту прав учасників кримінального судочинства? / В. Фастовець // Вісник прокуратури. – 212. – № 3. – С. 74-81.
4. Фролов Ю. М. Проблеми участі понятьх у провадженні окремих процесуальних дій на окремих стадіях кримінального процесу / Ю. М. Фролов, В. І. Педан // Вісник Донецького університету. – 2008. – Вип. 1. – С. 305-309.
5. Кримінальний процес: підручник / за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : «Право», 2013, 823 с.
6. Хитрова О. В. Участие понятых в российском уголовном судопроизводстве : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс ; криминалистика; теория оперативно-розыскной деятельности / О. В. Хитрова ; Академия МВД России. – М., 1996. –25 с.
7. Настільна книга слідчого : науково-практичне видання для слідчих та дізнавачів / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. – К. : Ін Юре, 2007. – 728 с.
8. Зозулинський А. Участь понятьх і спеціалістів у слідчих діях / А. Зозулинський // Радянське право. – 1972. – № 4. – С. 48-51.

ДИТЯЧА СЕКСУАЛЬНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ - ОСОБЛИВО СУСПІЛЬНО - НЕБЕЗПЕЧНИЙ ЗЛОЧИН

*Осадчук Катерина Михайлівна
магістр права*

Україна вже тривалий час намагається слідувати європейським стандартам, серед яких є жорстка боротьба із порнографією, а особливо із дитячою.

У нашій державі відповідно до частини третьої статті 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Конституція України зазначає, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом. Закон України „Про

охорону дитинства” відзначає, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканість та захист гідності.

У 2010 році Україна увійшла в п'ятірку країн-виробників дитячої порнографії та в десятку лідерів з її поширення. Про це повідомляє заступник голови ВГО "Правозахисна організація "Спільна мета" Катерина Аландаренко.

Питання порнографії та сексуального розбещення досліджувалося багатьма вченими такими як, Ю.В. Александровим, А.Ф. Зелінським, О.М. Ігнатовим, А.Г. Кальманом, М.Й. Коржанським, Я.В. Мажучак К.А. Толпекіним, М.І. Трофімовим, О.П. Філіповим, А.Г. Хамраєвою, В.О. Яхонтовим, однак саме дитячу порнографію та дитяче сексуальне розбещення більше розглядалося із психологічної сторони ніж правової та досліджувалося такими науковцями як О.М.Яремко, В. С. Кон, Е.Т.Соколова.

У 2010 році було внесено зміни до Закону України «Про захист суспільної моралі » в якому вперше законодавчо закріпили поняття «дитяча порнографія» і визначили її як - зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної у реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях. Також у 2010 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії розповсюдженню дитячої порнографії », яким було доповнено ст. 301 частиною 4 Кримінального кодексу України про дитячу порнографію, тим самим виділив об'єктивну сторону даного злочину із дитячою порнографією в окремий злочин і встановивши одне із найсуровіших покарань, а саме позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Дані зміни показують, що злочини пов'язані із дітьми набагато суспільно небезпечніші ніж проти дорослих людей. Щоб об'єктивно пояснити суть небезпечності розбещення дітей, звернемо увагу на психологічний аспект даного питання.

Існує поширена думка, що особи, які вчиняють сексуальне насильство над дітьми, страждають психічними захворюваннями, тому що їх дії поза межами соціальних та етичних норм. Численні дослідження, переважно зарубіжних учених та фахівців, свідчать, що хоча сексуальні

насилъники дітей частіше хворіють на психічні захворювання, ніж інші люди, все ж таки переважно — це звичайні люди, але з певними психічними відхиленнями. Отже, все ж таки психічні відхилення притаманні дорослим особам які розбещуюють малолітніх та неповнолітніх дітей.

Незважаючи на велику кількість робіт у цій сфері, вона є відносно новою в психології і самостійно почала вивчатися тільки у 60 - ті роки минулого століття у зв'язку з суспільним визнанням проблеми "абьюза" — використання батьками дитини в ролі сексуального об'єкту.

Головним наслідком дитячої сексуальної травми сучасні дослідники вважають "втрата базової довіри до себе і світу".

Дослідженнями доведено, що результатом пережитого в дитинстві сексуального насильства, так званими "відставленими ефектами психотравми", є порушення Я-концепції, почуття провини, депресія, труднощі в міжособистісних відносинах і сексуальні дисфункції, а тому як наслідок для дітей, які страждали від інцесту, неминучим є супутнє в дорослому житті руйнування сімейної любові і довіри, маніпуляторское ставлення до оточуючих. Деякі жертви страждають розщепленням особистості та шизофренією, інші ж жертви шукають подібного ставлення до себе у дорослому житті, шляхом садомазохізму, прихильності жінки до жорстокого ставлення з боку чоловіка, відданість ідеї різних антисоціальних культів, феномен повторюваного згвалтування, коли жертва систематично піддається сексуальним атакам, що породжує замкнене коло.

Не суперечать цьому і дані, отримані в ГНЦ соціальної і судової психіатрії ім. В. П. Сербської, при вивченні "феномена Чикатило" і йому подібних. В анамнезі серійних вбивць превалюють випадки жорстокого поведження та сексуального насильства, пережитого ними в дитинстві.

Особи, які використовують малолітніх дітей, мало про це задумуються, їх більше цікавить комерційна угода, в якій одна чи більше сторін отримують грошовий прибуток, товари або послуги від експлуатації особи у віці до 18 років. Можна виділити основні форми комерційної сексуальної експлуатації дітей, які тісно пов'язані між собою:

- дитяча проституція,
- порнографія,
- дитячий секс-туризм,

- торгівля дітьми.

Отже, враховуючи усі негативні наслідки, як моральні так і соціальні, які породжує дитяча сексуальна експлуатація, я вважаю, що хоча в санкції і передбачене достатньо суворе покарання за дані дії, однак воно недостатньо ефективне для запобігання вчинення нових злочинів.

НЕДОЛІКИ ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Щерблюк Анастасія Олександрівна
студентка II курсу магістратури юридичного факультету, Львівський
державний університет внутрішніх справ

Із прийняттям 13 квітня 2012 року нового Кримінального процесуального кодексу інститут звільнення від кримінальної відповідальності отримав належну законодавчу регламентацію і був виділений законодавцем в окрему його частину, а саме § 2 «Звільнення від кримінальної відповідальності» глави 24 «Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування». Проте, аналізуючи норми, що передбачають звільнення від кримінальної відповідальності, можна дійти до висновку, що все ж таки існують недоліки, внаслідок яких може відбутися порушення прав та свобод людини.

Метою даного наукового дослідження є визначення недоліків чинного законодавства, яке регулює питання, пов'язані із звільненням особи від кримінальної відповідальності та надання рекомендацій щодо вдосконалення відповідних норм.

Проблеми інституту звільнення від кримінальної відповідальності у своїх працях досліджували такі вчені, як Ю. В. Баулін, Л. В. Головка, М. Є. Григор'єва, О. О. Житний, П. В. Хряпінський.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України надає суду право звільнити особу від кримінальної відповідальності як під час підготовчого судового засідання, так і під час судового розгляду. Так, п. 2 ч. 3 ст. 314 КПК України встановлює право суду у підготовчому судовому засіданні прийняти рішення про закриття провадження у випадку

встановлення підстав, передбачених пунктами 4–8 частини першої або частиною другою статті 284 цього Кодексу, серед яких є й звільнення від кримінальної відповідальності. Із такою позицією законодавця варто посперечатися, оскільки метою підготовчого судового засідання є: визначення дати та місця проведення судового розгляду, з'ясування питання про осіб, які братимуть участь у судовому розгляді, розгляд клопотань учасників судового провадження про здійснення судового виклику певних осіб для допиту та витребування певних речей чи документів. Тому необхідно внести зміни до п. 2 ч. 3 ст. 314 КПК «У підготовчому судовому засіданні суд має право закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4 – 8 частини першої або частиною другою статті 284 цього Кодексу» і викласти дане положення у такій редакції: «У підготовчому судовому засіданні суд має право закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4 – 8 частини першої або пунктами 2 – 3 частини другої статті 284 цього Кодексу».

Ч. 2 ст. 286 КПК України встановлює обов'язок прокурора перед направленням клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності отримати згоду підозрюваного на таке звільнення. Кримінальний кодекс України не передбачає такої підстави звільнення від кримінальної відповідальності як згода особи на її звільнення у жодному виді звільнення від кримінальної відповідальності. Місце такої норми, перш за все, у матеріальному праві, оскільки звільнення особи від кримінальної відповідальності є nereабілітуючою обставиною закриття кримінального провадження, тобто особа визнається винною у вчиненні кримінального правопорушення, але існують певні причини, у зв'язку із якими особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності. Якщо ж підозрюваний, обвинувачений, який підлягає звільненню від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, то досудове розслідування та судове провадження проводяться у повному обсязі в загальному порядку. Внаслідок цього необхідно внести зміни до ст. 44 КК України і доповнити її частиною третьою та викласти у такій редакції «Особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності лише за її згодою, що оформлена відповідно до законодавства».

Ст. 45 КК України передбачає один із видів звільнення від кримінальної відповідальності, а саме – звільнення від кримінальної

відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям. Так, особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення злочину щиро покалася, активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Передумовою звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям є те, що особа вчинила вперше злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості.

Злочин вважається вчиненим вперше, якщо особа раніше не вчиняла суспільно небезпечного діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, про що свідчить:

1) відсутність в особі непогашеної або не знятої судимості за раніше вчинений злочин;

2) не відкрито кримінального провадження у зв'язку із вчиненням особою будь – якого злочину.

Такою, що вперше вчинила злочин слід визнавати і особу, яка раніше хоч і вчиняла злочин, але вона:

- була виправдана судом за пред'явленим обвинуваченням;
- була звільнена від кримінальної відповідальності;
- була реабілітована;
- була засуджена без призначення покарання або звільнена від покарання;
- відбула покарання, за діяння, злочинність і караність якого усунута законом.

Враховуючи вищенаведене, можна дійти до висновку, що кримінальний закон допускає неодноразове звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям.

П. В. Хряпінський пропонує закріпити у кримінальному законі положення, згідно з яким особа звільняється від кримінальної відповідальності лише один раз. Повторне ж звільнення особи від кримінальної відповідальності за ст. 45 КК України він вважає неприпустимим [1, с. 79].

Варто погодитися із такою думкою, оскільки повторне звільнення особи від кримінальної відповідальності суперечить позитивній посткримінальній поведінці винного, який не виправився та знову вчинив

злочин. Тому необхідно доповнити ст.45 КК України частиною другою і викласти її у такій редакції «Особа, яка після звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям, вчинила новий умисний злочин, не може бути звільнена від кримінальної відповідальності за частиною першою цієї статті».

Також виникає питання щодо щирості каяття особи як однієї із підстав звільнення від кримінальної відповідальності. У юридичній літературі ведеться дискусія щодо того, чи повинні правоохоронні органи з'ясувати чи щиросердно покалася особа у своєму злочині, або ж причини повідомлення про вчинене діяння були іншими.

Л. В. Головка вважає, що при визначенні такого поняття як «дійове каяття» головне значення мають лише об'єктивно виражені дії особи, а не її суб'єктивне ставлення до того, що відбувається [2, с.74].

Однак існують й інші думки з цього приводу. Наприклад Л. В. Лобанова вважає, що щире розкаяння є обов'язковою умовою даного інституту. На її думку слідчо – судові органи зобов'язані встановлювати ставлення особи до вчиненого й мотиви усунення ним шкоди, заподіяної злочином [3, с. 33].

Ю. В. Баулін вважає, що швидше за все, законодавець вживає термін «щире розкаяння» саме з метою підкреслити суб'єктивне ставлення винного до вчиненого ним злочину [4, с. 133]. Варто прислухатися до цієї думки, оскільки щире розкаяння, у першу чергу, передбачає визнання особою факту вчинення злочину, щирий жаль з приводу цього та осуд своєї поведінки, які вже пізніше проявляються у активних діях винної особи (активне сприяння розкриттю злочину, повне відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди).

Враховуючи вищесказане, можна дійти до висновку, що інститут звільнення від кримінальної відповідальності не досить чітко врегульований кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством, і для забезпечення конституційних прав та свобод людини необхідно внести певні поправки до деяких норм законодавства, що регулюють питання звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Література:

1. Хряпінський П. В. Деятельное раскаяние как обстоятельство, освобождающее от уголовной ответственности или смягчающее наказание / П. В. Хряпінський // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). / Ред. кол. : В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. – Харків: Націон. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2002. – С. 77-80.
2. Л.В. Головки. Прекращение уголовного дела в связи с деятельным раскаянием/ Л.В. Головки// Законодательство, 1999, № 1 – С.72-77.
3. Лобанова Л.В. К вопросу о соответствии наименования и содержания статьи 75 УК РФ /Л.В Лобанова// Вопросы юридической техники в уголовном и уголовно-процессуальном законодательстве. Сборник научных статей. – Ярославль: Изд-во Яросл. Ун-та, 1997. – С. 29-35.
4. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності: [монографія] / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.

ПРИНЦИПИ РІВНОСТІ ТА ЗМАГАЛЬНОСТІ У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глібко Олена Василівна

здобувачка кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Одним із першочергових завдань сьогодення для нашої держави є формування ефективної та доступної системи правосуддя, яка б користувалась довірою і повагою громадян.

Очевидно, що суди при вирішенні справ про адміністративні делікти, застосовуючи застарілі нормативні положення та правові принципи, не в змозі повноцінно забезпечити право кожного громадянина на справедливий судовий розгляд у розумінні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Сучасним завданням є з'ясування переліку принципів судового провадження у справах про адміністративні правопорушення, ступеня їх правового закріплення, а також розкриття змісту та особливостей застосування окремих з цих принципів.

Серед критеріїв віднесення певних категорій справ про адміністративні правопорушення до юрисдикції суду необхідно вказати ступінь суворості адміністративного покарання, наявність спеціальних ознак суб'єкта адміністративної відповідальності і характер вчиненого правопорушення. Щодо першого критерію, то судами приймаються рішення про накладення найсуворіших з-поміж закріплених Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) стягнень: штрафів значних розмірів, адміністративного арешту, арешту з утриманням на гауптвахті, громадських й виправних робіт. Окрім цього питання про необхідність застосування до особи таких адміністративних покарань як оплатне вилучення та конфіскація предметів, що були знаряддям вчинення правопорушення або його безпосереднім об'єктом, а також позбавлення спеціального права, права обіймати певні посади або

займатися певним видом діяльності вирішуються виключно у судовому порядку.

Якщо взяти до уваги наведені критерії віднесення справ про адміністративні делікти до судової юрисдикції, то логіка законодавця з цього приводу стає зрозумілою, адже суди мають відповідно до Конституції України виключне право на відправлення правосуддя у нашій державі. Переваги судового розгляду у порівнянні з адміністративним порядком вирішення справ про притягнення до адміністративної відповідальності є очевидними. Перш за все, це гарантування належного рівня реалізації процесуальних прав особи, особливо, її права на захист від обвинувачень та права на отримання правової допомоги. Але для досягнення такого рівня судового провадження у справах про адміністративні правопорушення має ґрунтуватися на загальних принципах судочинства, а не на тих, якими керуються адміністративні органи (посадові особи) при вирішенні питання про винуватість особи у вчиненні правопорушення. Цього, на жаль, поки що не можна сказати про український адміністративно-деліктний процес.

Слід відзначити, що КУпАП не встановлено особливих принципів, притаманних виключно для судового адміністративно-деліктного процесу. Однак, проаналізувавши ст. 246 КУпАП, можна зробити висновок, що правила здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення саме судом можуть міститись і в інших законах. Таким нормативно-правовим актом є Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р., який визначає загальні принципи відправлення правосуддя, жодним чином не конкретизуючи особливості здійснення того чи іншого виду судочинства. Тим не менш, у ньому закріплено декілька принципів, що є обов'язковими для судів при розгляді віднесених до їх юрисдикції справ, і при цьому не зустрічаються у положеннях КУпАП. Це, зокрема, принципи верховенства права, незалежності й неупередженості судів при прийнятті рішень, здійснення судочинства державною мовою.

Основні засади судочинства встановлені і на конституційному рівні, але не всі з них мають універсальний характер (наприклад, підтримання державного обвинувачення в суді прокурором). Разом з тим, є очевидним, що така засада як забезпечення доведеності вини має покладатися в основу будь-якого провадження, під час якого вирішується питання про

притягнення особи до певного виду юридичної відповідальності, у тому числі й адміністративної (п. 3 ч. 3 ст. 129 Конституції України).

Деякі із перелічених принципів вже ставали предметом нашого дослідження, результати якого містяться у попередніх наукових публікаціях з цієї проблематики. Тому зараз вбачається за доцільне, зосередити увагу на вивченні змісту та особливостей застосування у судовому адміністративно-деліктному провадженні таких нерозривно взаємопов'язаних принципів як рівність перед законом і судом та змагальність учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення.

У переліку конституційно закріплених засад здійснення судочинства важливе місце посідає принцип рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом (п. 2 ч. 3 ст. 129 Конституції України). Вказану конституційну норму конкретизовано у Законі «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних кодексах. Згідно зі ст. 9 цього Закону правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників провадження перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак. Окрім цього, суд має створити такі умови, за яких кожному учаснику судового процесу гарантується рівність у реалізації наданих процесуальних прав та у виконанні процесуальних обов'язків, передбачених законом. Наведені вимоги є обов'язковими для суду при розгляді справ про адміністративні правопорушення, що підтверджується приписами ст. 248 КУпАП.

Для змагальної форми процесу притягнення особи до відповідальності притаманним є чітке відмежування функції розслідування справи та збирання доказів від функції її розгляду і вирішення.

Головною ознакою змагального деліктного процесу є наявність процесуально рівноправних сторін (обвинувачення і захисту), які протистоять одна іншій, та безстороннього суду.

З нашого погляду, рішення про накладення адміністративного стягнення не може прийматися тільки за наслідками вивчення матеріалів, отриманих від органу (посадової особи), що виявив факт правопорушення,

оскільки відповідно до ст. 245 КУпАП одним із завдань адміністративно-деліктного провадження є повне та всебічне з'ясування обставин справи.

Вважаємо, що нашій державі варто було б скористатися вже напрацьованим досвідом інших країн, і, нарешті, запровадити змагальний судовий розгляд справ про адміністративні делікти з чітким розмежуванням функцій захисту, обвинувачення та вирішення справи, а також застосувати інші основні принципи, насамперед, принцип рівності учасників процесу при розгляді справ про адміністративні правопорушення.

ЩОДО ПИТАННЯ СПЛАТИ СУДОВОГО ЗБОРУ ЗА ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЙНИХ СКАРГ СУБ'ЄКТАМИ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Коцан Володимир Ярославович

провідний юрисконсульт сектору юридичного забезпечення Державної інспекції сільського господарства в Чернівецькій області

Відповідно до ч.1 ст.3 Закону України «Про судовий збір» судовий збір справляється за подання до суду позовної заяви та іншої заяви, передбаченої процесуальним законодавством; за подання до суду апеляційної і касаційної скарг на судові рішення. [1]

Вчені-процесуалісти погоджуються, що судовий збір, як складова частина судових витрат, виконує компенсаційну, превентивну і соціальну функцію. Компенсаційна функція полягає у відшкодуванні коштів, витрачених державою на здійснення правосуддя, а також коштів, витрачених особами, що звертаються до суду або вчиняють певні процесуальні дії. Превентивна функція полягає в попередженні необґрунтованих звернень до судів, у забезпеченні виконання юридично зацікавленими в результаті справи особами своїх процесуальних обов'язків. Соціальна функція проявляється в тому, що судові витрати покликані забезпечити фактичну доступність до правосуддя. [2]

Згідно ч.4 ст. 288 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) особа, яка оскаржила постанову у справі

про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита. [3]

Разом з тим, Законом України «Про судовий збір», а саме ст.5 не визначено, що позивачі у справах про скасування постанов про накладення адміністративного стягнення судового збору, звільнені від такої сплати.

Пленум Вищого адміністративного суду України в Постанові від 23.01.2015р. №2 «Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 8 липня 2011 року № 3674-VI «Про судовий збір»» зазначив про те, що разом із цим такий припис частини четвертої статті 288 КУпАП не вступає в колізію з положеннями статті 5 Закону № 3674-VI, якою визначено пільги щодо сплати судового збору, оскільки коло вимог і осіб, які мають такі пільги за цим Законом, не є вичерпним. Цей Закон не містить застережень про те, що закони України та інші нормативно-правові акти до приведення їх у відповідність із цим Законом діють у частині, що не суперечать йому, а лише доручає Кабінету Міністрів України протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України законопроект щодо внесення змін до деяких законодавчих актів України з прийняттям цього Закону (п. 1 ч. 3 ст. 10 Закону № 3674-VI).

Крім того, у цьому випадку необхідно виходити з того, що норми частини четвертої статті 288 КУпАП є спеціальними нормами порівняно з нормами Закону про судовий збір.

Отже, за подання до суду адміністративного позову про скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення, якою особу притягнуто до адміністративної відповідальності та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу, судовий збір не сплачується у порядку та розмірах, установлених Законом про судовий збір. [4]

Разом з тим слід зазначити, що в більшості випадків позивачі все ж сплачують судовий збір за подання адміністративного позову про скасування постанов про накладення адміністративного стягнення.

З метою вироблення єдиного підходу судів загальної юрисдикції щодо справляння судового збору, було б доцільним гармонізувати ч.4 ст.288 КУпАП України із ст.5 Закону України «Про судовий збір».

Враховуючи вищевикладене, пропонується частину першу статті 5 Закону України «Про судовий збір» доповнити пунктом 16 наступного

змісту: «позивачі – у справах про визнання протиправною та скасування постанови про накладення адміністративного стягнення».

Крім того, негативним наслідком є те, що у випадку задоволення адміністративного позову та наміру органу державної влади оскаржити постанову місцевого суду в апеляційному порядку, останнім необхідно сплачувати судовий збір в порядку та розмірі, встановленому статтею 4 Закону України «Про судовий збір».

Право на можливість апеляційного оскарження таких судових рішень було надано Конституційним Судом України, який своїм Рішенням № 3-рп/2015 від 08.04.2015 положення частини другої статті 171² КАС України визнав неконституційними. [4]

Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору" № 484-VIII від 22.05.2015 року, яким були внесені зміни до Закону України «Про судовий збір», були значно підвищені ставки судового збору при поданні позовної заяви.

Тим самим, починаючи з 1 січня 2016 року для того, щоб суб'єкту владних повноважень подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції, яким було скасовано постанову такого державного органу про накладення адміністративного стягнення слід сплачувати 606,32 грн., що є доволі великим тягарем для кошторису бюджетної установи. Крім того, слід зазначити, що судові органи доволі критично реагують на клопотання про відстрочення чи розстрочення сплати судового збору, практика подання яких є доволі поширеною.

З огляду на вищевикладене, доцільно було б передбачити механізм звільнення органів державної влади від сплати судового збору за подання апеляційних скарг на постанови місцевих судів, якими були задоволені позовні заяви щодо скасування постанов про накладення адміністративних стягнень в тому випадку, якщо Законодавець все ж прийме рішення (у формі Закону України) про необхідність звільнення Позивачів від сплати такого судового збору. Зазначене забезпечить реалізацію одного із принципів адміністративного судочинства, а саме рівності усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом.

Література:

1. Закон України «Про судовий збір» від 08.07.2011 р. №3674-VI. Режим доступу - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.

2. Селіванов М.В. Відстрочення та розстрочення сплати судового збору. Режим доступу - <http://arbitis.com/Selivanov-M-V-Vidstrochennya-ta-rozstrochennya-splati-sudovogo-zboru/>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984р. №8073-Х. Режим доступу - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>.
4. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 23.01.2015р. №2 «Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 8 липня 2011 року № 3674-VI «Про судовий збір». Режим доступу – http://www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum/postanova_plenumu_vasu_2_23-01-2015/
5. Рішення Конституційного Суду України від 08.04.2015р. №3-рп/2015 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171² Кодексу адміністративного судочинства України, справа №1-6/2015. Режим доступу - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-15/paran46#n46>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Ридванюк Наталія Олександрівна

студентка Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

Питання розвитку податкової політики наразі є найактуальнішими в економічному та соціальному житті України. Це зумовлено новими явищами в економіці України, її переходом до ринкових відносин, де управління господарчими процесами вимагає активного використання інструментів фінансового механізму, насамперед, податкового.

Податкова політика України має бути спрямована на оптимізацію бази оподаткування для запровадження дієвої системи економічних заходів з метою детінізації української економіки та легалізації доходів юридичних та фізичних осіб.

За визначенням Податкового кодексу України, податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що

справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу (1, п. 6.1 ст. 6).

Податкова політика – це

1. Складова фінансової політики держави, що виникає з приводу становлення і правового регламентування податків з метою розподілу та перерозподілу частини ВВП і формування централізованих фондів грошових ресурсів шляхом встановлення та зміни елементів податків (податкових ставок, бази оподаткування, податкових пільг, податкових санкцій, суб'єктів, об'єктів оподаткування тощо).

2. Система відносин між платниками податків і державою [4, с. 295].

Стратегічною метою України є вступ до Європейського Союзу.

Для досягнення цієї мети необхідне реформування податкової політики, а саме: перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування. Прикладом початку здійснення реформи податкової політики у цьому напрямку є Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» від 17 липня 2015 р. № 655-VIII.

Податкова політика повинна забезпечити вирішення двоєдиного завдання. З одного боку – це оптимізація податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, а з іншого – забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб. Тому головним завданням податкової політики є встановлення балансу між двома чинниками, якими визначається потреба в податках: необхідністю фінансового забезпечення виконання державою притаманних їй функцій та вирішенням соціально-економічних завдань.

Податкова політика держави повинна будуватися з урахуванням суперечності інтересів платників податків і держави. Підприємець, за своєю природою, воліє сплатити якомога меншу суму податків, оскільки його основною метою є отримання прибутку, що є можливим як через збільшення обсягів виробництва, так і через зниження витрат на сплату податків та зборів. Держава, якій належать функції регулювання процесу суспільного виробництва в цілому, намагається шляхом застосування

фіскальних інструментів перерозподілити прибуток, одержаний підприємцем і, за рахунок виділеної частки, досягти якомога повнішого забезпечення суспільних, в першу чергу – соціальних потреб.

Однак, в сучасних умовах податкова система України має ряд недоліків:

- 1) значна складність та суперечливість податкової системи;
- 2) фіскальна спрямованість податкової системи і недостатня орієнтація регулюючої функції на стале економічне зростання;
- 3) складна, неоднорідна та нестабільна нормативно-правова база оподаткування, а також неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм;
- 4) витрати на адміністрування окремих податків є значними порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;
- 5) значна нерівномірність розподілу податкового тягаря через наявність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків;
- 6) непрозорість податкового регулювання;
- 7) діяльність Фіскальної служби щодо реалізації державної податкової політики є недостатньо узгодженою і ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин;
- 8) каральний зміст податкових відносин;
- 9) корумпованість неререформованої фіскальної системи.

Ці недоліки призводять до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами; бюджетна заборгованість з відшкодування ПДВ; ухилення від оподаткування; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законослухняних платників.

Але найголовнішим недоліком є те, що існуюча система пригнічує підприємництво. Обтяжливість податкової системи для ведення бізнесу разом із високим рівнем корумпованості державних інститутів, нечесними методами конкурентної боротьби призвела до того, що протягом 2013–2014 років скоротилося число підприємств ряду галузей національної економіки, зокрема: в сільському господарстві (разом із мисливством і лісовим господарством) – на 5,6%; у роздрібній торгівлі – на 5,7%; у переробній промисловості – на 1,2%, у тому числі в легкій промисловості

– на 10,5%; у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – на 8,9%; у галузі машинобудування – на 3,3%; у деревообробній промисловості – на 2,6% [3, с. 119].

Навіть розвиненим країнам із стабільним соціально-економічним становищем такий рівень не властивий і, як правило, призводить до низьких темпів економічного зростання. Українським підприємствам, на відміну від західних, доводиться пристосовуватись до змін у відносинах власності, опанувати принципи корпоративного управління, адаптуватися до конкуренції. За умов існування несприятливого податкового режиму це маловірогідне, що підтверджується вітчизняною практикою.

З огляду на визначені недоліки наразі вкрай необхідно розробити нову стратегію податкової політики для перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічного розвитку держави.

Удосконалення напрямів податкової політики необхідно проводити через послаблення податкового тиску щодо тих, хто платить податки та інвестує кошти у виробництво. Для цього необхідно насамперед зменшити кількість податків, адже національне податкове законодавство цим переобтяжене. З другого боку – необхідно полегшити податковий тиск.

Отже, виникає необхідність удосконалення податкової політики України за такими напрямками: детінізація економіки та боротьба з корупцією в системі адміністрування податків шляхом посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків та корупцію у системі державних органів влади; реформування спрощеної системи оподаткування; реформування системи відрахувань до фондів соціального страхування шляхом запровадження справедливої соціально спрямованої системи оподаткування.

Основними завданнями вдосконалення податкової політики в Україні мають бути: формування нового інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань; забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягара між платниками податків;

демократизація Фіскальної служби України шляхом зміни ідеології її функціонування у роботі з платниками та міжнародними партнерами.

Саме завдяки вирішенню цих завдань можна досягти значного поліпшення стану податкової галузі в Україні.

Література:

1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 39, ст.378.
3. Колтунова О.В. Податкова політика України в контексті сучасних економічних перетворень. Матеріали науково-практичної конференції «Фінанси та податкова політика», м. Київ, 13-14 березня 2015 р., С. 117-120.
4. Турянський Ю.І. Податкова політика та механізм її реалізації // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014, Вип. 24.6, С. 293-299.

Науковий керівник: Петров Олег Іванович, викладач вищої категорії, викладач-методист Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ МИТНОГО ТА ПОДАТКОВОГО ПРАВА. ПОДАТКОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ

Слободянюк Діана Олегівна

студентка Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

На сьогодні, поняття податку є одним з найактуальніших, адже Україна знаходиться на порозі податкової реформи. За її основу був прийнятий новий проект Податкового кодексу України.

Розкриваючи питання податків, слід надати перевагу податкам, які повинні створювати робочі місця, нові підприємства, наповнювати бюджет України і робити українську економіку сильною та конкурентоспроможною.

На мою думку, базові принципи податкової політики мають бути такими:

1.Справедливість.Податкова політика вимагає справедливості. Справедливості в тому, що той, хто заробляє, повинен отримати свою законно зароблену частину доходу. І бюджет повинен також отримати свою частину доходу від відповідних заробітків. При цьому податки, які сплачені до Державного бюджету України, повинні прозоро і чесно використовуватися, про що повинен знати кожний український громадянин.

2.Рівність. Це означає, що податки сплачують всі. Система оподаткування рівна для всіх і жодних виключень (наприклад, олігарха який володіє компанією), не повинно бути.

3.Простота. Самий найкращий спосіб побороти корупцію в податковій системі і зробити так, щоб всі платили податки, - це максимально її спростити.

4.Передбачуваність податкової політики. Підприємець повинен знати, які податки встановлені і коли податки будуть змінюватись, для того, щоб він міг легко прогнозувати свій бізнес.

5.Рівень податкової ставки має встановлюватись з урахуванням можливостей платників податків - рівня їх доходів, тобто бути не надто обтяжливим, стабільним, систематизованим, адекватним нинішнім умовам господарювання.

6. Цільове призначення - впровадження податків має відповідати наперед поставленим, конкретним цілям.

Уряд провів вже перший етап податкової реформи. На початку поточного року була проведена бюджетна і податкова децентралізація, значна частина податкових повноважень і доходів була віддана на місцях. Результатом такої реформи стало те, що доходи місцевих бюджетів збільшились на сорок відсотків, ми вдвічі скоротили кількість податків, було двадцять два - стало одинадцять. Частина податків була ліквідована, а частина податків була об'єднана.

Було запроваджено нову систему адміністрування податку на додану вартість. Всі знають про те, що ПДВ - був один з найбільш корумпованих податків, були створені схеми по вимиванню десятків мільярдів гривень з Державної казни в приватні кишені. Тільки в серпні Україна додатково отримала більше двох мільярдів гривень до Державного бюджету саме за рахунок боротьби з корупцією в сплаті і відшкодуванні ПДВ. Окремо була запроваджена прозора система інформування про відшкодування ПДВ.

Урядом було прийняте рішення про підвищення податків на українських олігархів, в першу чергу це стосувалось про підвищення податків на привабливі види бізнесу, які знаходяться у руках олігархів - це нафта, газ і природні копалини. І хоча вони прийняли таке урядове рішення без аплодисментів, але це дало країні можливість виконувати Державний бюджет, сплачувати пенсії, заробітні плати і інші соціальні пільги. В тому числі і прийняти рішення про підвищення заробітної плати, пенсії і всіх соціальних стандартів.

Також КМУ прийняв рішення про запровадження так званого трансфертного ціноутворення. Раніше олігархи могли легко ховати свої доходи в офшорних зонах, зараз цей закон дає можливість вирахувати їхні реальні прибутки і заставити їх заплатити реальні податки.

Офшорні зони - один із видів вільних економічних зон.

Зараз Україні необхідно перейти до другого етапу реформування податкової системи. Протягом останніх пів року ми можемо проаналізувати чотирнадцять найбільш вдалих економічних податкових моделей в світі.

Зупинюсь на ставках, як правило, це є основний предмет дискусії щодо податкової реформи. Я вважаю, що ставка важлива, але вона не є основною в реформуванні податкової системи. Зараз в Україні існує дев'яносто видів різних ставок, що дозволяє з одного боку маніпулювати цими ставками нечесними платниками податків, а з іншого - зловживати податковим інспекторам при нарахуванні податків і їх сплаті.

Уряд пропонує запровадити єдині базові ставки в ключових податках - це в ПДВ, в Єдиному соціальному внеску, в податку на доходи фізичних осіб і в податку на прибуток.

Ключова річ при зменшенні витрат бюджету це те, що ми не можемо зменшувати соціальні стандарти, ми несемо дуже велике соціальне навантаження. Я чудово усвідомлюю, яка на сьогоднішній день складна

ситуація в українських родинах, саме тому соціальне забезпечення і соціальні стандарти повинні бути не просто збережені, а повинні підвищуватися. Це прямо і безпосередньо пов'язано з податковою системою і збільшенням надходжень до Державного бюджету.

Також ми маємо неймовірно високе навантаження на заробітну платню, це є причиною тіньових заробітних плат.

Спрощена система оподаткування - це фундамент для розвитку малого і середнього бізнесу. Передусім, вона є основою для формування середнього класу в Україні, який на початку року досяг рекордно низького значення. Але зловживання спрощеною системою великим бізнесом повинні бути ліквідовані, адже це не справедливо по відношенню до тих людей, які працюють на базарах, в майстернях, коли великий бізнес використовує спрощену систему оподаткування як метод ухилення від сплати податків і створення офшору.

Окремо хочу зупинитись на Державній фіскальній службі. Шістдесят тисяч людей перевіряють близько трьох мільйонів суб'єктів підприємницької діяльності, при цьому тільки півтора тисячі підприємств наповнюють Державний бюджет на вісімдесят відсотків. Це означає, що Державна фіскальна служба має бути суттєво скорочена, адже вона є неконтролюючим корупційним органом. Державна фіскальна служба - це сервіс для кожного платника податку, адже вони це перший помічник того платника податку, який хоче чесно і прозоро сплачувати податки до Державної казни.

Податкова міліція ліквідується, на її місце приходить Державна служба фінансових розслідувань - це та служба, яка повинна виявляти нечесних платників податків і яка повинна захищати чесних і прозорих платників податків.

На жаль, Митниця теж залишається корумпованою, причина цього - кожна область самостійно визначає на яких умовах розмитнювати той чи інший товар.

На останньому засіданні уряду Міністерство Фінансів України оголосило про те, що чотири митниці будуть передані в управління іноземним компаніям, для того, щоб ми побачили, як це працює в західних країнах, для того, щоб ми залучили найкращий іноземний досвід, і продемонстрували всім іншим митницям високі стандарти і зразки як обслуговувати український бізнес і як не брати хабарів.

Отже, виходячи з вищесказаного, я можу зробити висновок, що Україні необхідно завершити податкову реформу, і перший крок зроблений, ми зменшили в двічі один з найбільших податків на бізнес чим є податок на заробітну платню. Проте, податкова реформа - це не просто зміна ставок оподаткування, це в першу чергу зміна системи адміністрування податків, спрощення сплати податків і прибрання низки бюрократичних функцій, які провокують тільки корупцію по відношенню до платників податків. Уряд і парламент повинен мати одну єдину платформу податкової реформи.

На мою думку, Україна в першу чергу, повинна орієнтуватись на свої економічні реалії, на свої економічні потреби і повинна мати власну податкову модель, а не рекомендовану кимось. Важливо усвідомити, що запровадження податків в Україні повинно стати предметом суспільного консенсусу. Це означає, що кожен з нас повинен прийняти цю податкову модель як свою. За інших обставин, ми не будемо сплачувати податки, тому що будемо вважати, що вони несправедливі, а держава не буде отримувати доходи, і не зможе фінансувати армію, пенсії, зарплати, лікарні, школи. Тому це предмет суспільного діалогу і суспільного компромісу.

Реформи - це не пусті слова і політиканство. Це рішення, виконання і результат. Реформи здійснюються - Україна змінюється.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року;
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24 грудня 2015 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), № 909-VIII, ст.47);
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 24 грудня 2015 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), № 911-VIII, ст.50);
4. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 24 грудня 2015 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), № 914-VIII, ст.52);
5. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25 грудня 2015 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), № 928-VIII, ст.54);

6. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 2755-VI, ст.112);
7. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 4495-VI, ст.552);
8. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 2456-VI, ст.572);
9. <http://www.pravoconsult.com.ua/podatкова-reforma-2016-chergovij-populizm/>
10. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Романюк Сергій Юрієвич

студент, Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

У сучасних умовах надзвичайно актуальною є проблема з'ясування тенденцій та закономірностей розвитку трудового права у контекстів засмозв'язку наукових здобутків цієї галузі та розвитку трудового законодавства України.

Свого часу проблеми становлення та розвитку науки трудового права досліджували З.К. Симорот, А.Р. Мацюк, В.І. Прокопенко та ін. Однак немає наукових досліджень, предметом яких був би аналіз науки трудового права у пострадянський період. Відтак головне завдання пропонованої статті є з'ясування основних напрямів і тенденцій розвитку науки трудового права в умовах незалежної Української держави.

Актуальними проблемами трудового права України, на мій погляд, є сучасні державні гарантії забезпечення права на працю і проблеми реалізації соціального партнерства, з урахуванням кризи, прийняття Трудового кодексу, вдосконалення системи органів представництва трудового колективу, забезпечення дотримання вимог щодо сучасних видів робочого часу і часу відпочинку, розв'язання трудових спорів і відповідальності за порушення трудових прав, зміна системи святкових не робочих днів, інші проблеми.

Чинне нині трудове право склалося переважно в період, коли економічною основою трудових відносин була державна власність. Держава виступала не тільки як орган влади, але як власник, що зумовлювало жорстке правове регулювання трудових відносин.

Формульовані державою норми трудового законодавства передбачали, з одного боку, досить низький (порівняно з країнами з розвинутою ринковою економікою) рівень оплати праці, а з іншого – надмірний рівень соціальних гарантій для працівників. Відповідальність

за дотримання цих гарантій держава повністю покладала на організації, які приймали працівників на роботу за трудовим договором.

Вітчизняне трудове законодавство головне розраховано на великі промислові підприємства, хоч застосовується у повному обсязі всіма роботодавцями, які використовують найману працю. Серед нормативних актів, які покликані регулювати трудові відносини, закони України посідають чималу частину. Однак нерідко ці відносини регулюються актами УРСР, СРСР або ж підзаконними нормативно-правовими актами, які викликають сумнів щодо їхньої відповідності Конституції України. До того ж, у правовому регулюванні відносин у сфері праці широко практикується застосування так званої роз'яснювальної практики, тобто листів, інструкцій різноманітних міністерств, відомств та інших державних органів.

На жаль, не дивлячись на поступові зміни, аналізуючи ці питання, можна зробити висновки про великі недоліки в реформуванні трудового законодавства, в тому числі з питань соціального партнерства. Так, Конвенція № 102 Про мінімальні норми соціального забезпечення досі Україною не ратифікована. Звідси соціальні проблеми і невідповідність соціальних стандартів європейським. Наприклад, у більшості європейських країн мінімальний розмір зарплати в 1, 5 рази перевищує мінімальний прожитковий рівень. Наша мінімальна зарплата взагалі до 2009 р. не дотягувала до прожиткового рівня, який, в свою чергу, не є реальним в Україні, штучно, на наш погляд, занижений і значно нижчий за середньоєвропейський. Лише з 1 січня 2009 року мінімальна зарплата прирівняна до прожиткового мінімуму працездатних осіб, але в умовах сучасної кризи це не вихід з проблемної ситуації.

Не можна визнати нормальним і фактичний стан в системі зайнятості населення та безробіття, в практиці виконання Генеральної, галузевих та регіональних колективних угод. Якщо у держави нема можливості підняти зарплату до прожиткового мінімуму, вона не повинна піднімати тарифи. Фонд соціальних виплат більше, ніж фонд зарплати. У 2006 році ФПУ знаходився у колективному трудовому конфлікті з Кабінетом Міністрів. Жодна Генеральна угода не була виконана повністю. Нарада ради соціального партнерства при Президентові відбулася лише один раз 18 вересня 2006 р. Зараз діє 10 Генеральна колективна угода, але нема впевненості, що і вона буде виконана.

Слід зазначити, що до цієї пори нема нормативу обов'язковості укладання колективного договору з фізичною особою - СПД. Хоча зрозуміло, що сам підприємець за принципом “розподіляй та володарюй” ніколи не укладе його добровільно!

У сфері недержавної форми власності взагалі поширена така практика, коли власники комерційних підприємств вкрай обережно, методами непрямого впливу на працівників перешкоджають створенню або діяльності профспілкової організації і укладанню колективного договору. Треба чесно визнати, що сьогодні держава не в силах протистояти цьому. Не вдаючись у соціально-політичну, соціально-економічну та морально-психологічну оцінку таких дій, варто звернути увагу на протизаконність такої поведінки підприємців, коли вони за допомогою подібної практики побічно ухиляються від ведення переговорів і укладання колективного договору. Мабуть, слід законодавчо вводити імператив стосовно укладання колективних договорів та контролю за цим. Але, на жаль, проект Трудового кодексу залишає норму «повідомної реєстрації» колективного договору. Звідси – порушення трудових прав працівників у комерційних структурах України, де фактично метод соціального партнерства не працює.

Література:

1. Кодекс законів про працю України ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375
2. Ротань В. Г. та ін. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. 6 вид. / В. Г. Ротань. – К.: А.С.К., 2006
3. Симорот З.К. Проблемы укрепления социальной справедливости в трудовых правоотношениях. К.: Наук. думка, 1993.
4. П.Д. Пилипенко. Проблеми теорії трудового права. – Л., 1999. – С.3.

Науковий керівник: Білоус О.А, викладач Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Мацко Юлія Сергіївна

студентка, Вінницьке відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

Я обрала саме таку тему для своєї статті, тому що вважаю що вона є одною з найактуальніших тем у даний час. Адже весь світ зараз говорить про загрозу глобального потепління, забруднення навколишнього середовища та атмосферного повітря, зменшення запасів прісної води - все це є великою загрозою для існування людства у майбутньому.

Україна через високий рівень концентрації промислового виробництва та сільського господарства, внаслідок хижацького використання природних ресурсів протягом десятиріч перетворилася на одну з найнебезпечніших в екологічному відношенні країн. Нинішня екологічна ситуація в Україні характеризується як глибока еколого-економічна криза.

Аварія на Чорнобильській атомній електростанції 1986 року з її величезними медико-біологічними наслідками спричинила в Україні ситуацію, що наближається до рівня глобальної екологічної катастрофи. Ця катастрофа зумовила значне радіоактивне забруднення багатьох видів природних ресурсів України. Радіонуклідами ушкоджені значні площі родючих сільськогосподарських угідь, водні та лісові багатства, повітряний басейн.

Протягом останніх років у здоров'ї населення намітився ряд негативних соціально-медичних змін. В Україні з 1991 року відсутній природний приріст населення, а тривалість життя на 6 років нижча, ніж у розвинутих країнах. Темпи зростання загальної захворюваності за останні роки становлять близько 35%.

Поширення екологічної небезпеки в різних регіонах держави обумовлює пошук активних і творчих сил та конкретних заходів щодо їх відвернення. Тому важливе значення в системі протидій реальній екологічній небезпеці покладається на державно-правовий механізм

гарантування екологічної безпеки, зокрема регулюючими засобами сучасного екологічного законодавства.

Екологічне право – самостійна галузь права, що поєднує сукупність еколого-правових норм, які регулюють суспільні екологічні відносини з метою охорони життя та здоров'я громадян, захисту їх екологічних прав і свобод, раціонального природокористування і забезпечення якості довкілля в інтересах сьогодення і майбутніх поколінь.

Принципи екологічного права:

1) принцип переваги державної власності на землю, воду, ліси, надра та інші об'єкти природи;

2) принцип державного управління природокористуванням та охорони природи;

3) принцип поєднання раціонального використання і відтворення і охорони природних ресурсів;

4) принцип комплексного до природокористування і природоохорони;

5) принцип поєднання заходів щодо стимуляції та відповідальності у справі

використання та охорони природних ресурсів;

6) принцип законності в екологічних відносинах.

Виходячи з вищезазначеної інформації, я зробила для себе висновок, що основним каркасом екологічної безпеки є дотримання норм екологічного законодавства.

Нажаль в Україні на відміну від європейських держав, в Україні не має суто екологічної міліції або поліції, такі органи в європейських державах мають широкі повноваження контролю екологічного стану в господарській діяльності підприємств та мають право вживати більш рішучі заходи державного впливу і примусу за відповідним законодавством.

Джерелами екологічного права є: Конституція України, Земельний кодекс України, Повітряний кодекс України, Водний кодекс України, Лісовий кодекс України, Кодекс України про надра, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України.

Закони України: «Про землеустрій»; «Про природно-заповідний фонд України»; «Про охорону атмосферного повітря»; «Про тваринний

світ»; «Про рослинний світ»; «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про містобудування та містобудівну діяльність».

Постанови Кабінету Міністрів України: «Про затвердження положення про державну систему моніторингу довкілля»; «Про перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів»; «Про державний фонд охорони навколишнього природного середовища».

Як бачимо проблема полягає не у тому що, недостатньо нормативно-правової бази, що регулює екологічно-правові відносини, а у тому, що ця нормативно-правова база ігнорується і недотримується.

Звертаючись до статистики хочу зауважити, що за роки незалежності було скоєно більш ніж 270 екологічних правопорушень та злочинів, і не зважаючи на те, що в Кримінальному кодексі України визначені статті щодо порушення екологічного законодавства не було жодного випадку притягнення до кримінальної відповідальності суб'єктів винних у екологічних злочинах.

Якщо провести аналіз нормативно-правового регулювання у сфері екологічного права це дозволить нам констатувати, що регламентація відносин щодо забезпечення екологічної безпеки здійснюється у сучасних умовах за допомогою різних за формою законодавчих та підзаконних актів. Найбільш структуровано вони врегульовані Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", який закріплює найважливіші засади, принципи та положення забезпечення екологічної безпеки у деяких сферах діяльності:

1) право громадян на екологічну безпеку; принцип пріоритетності вимог екологічної безпеки;

2) нормативи екологічної безпеки; заходи щодо її забезпечення, зокрема вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд, інших об'єктів; у процесі застосування засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних хімічних речовин та інших препаратів та захисту від неконтрольованого і шкідливого біологічного й різного впливу фізичних факторів; радіоактивного впливу;

3) від забруднення виробничими, побутовими, іншими відходами, а також безпеки транспортних засобів, у процесі проведення наукових досліджень;

4) впровадженні відкриттів, винаходів, застосуванні нової техніки, імпортного устаткування, технологій, систем;

5) діяльності військових, оборонних підприємств та експлуатації аналогічних об'єктів, при розміщенні і в процесі розвитку населених пунктів.

Незважаючи на те, що в значній мірі оновлення екологічного законодавства відбувалося шляхом надмірної диференціації нормативних актів на рівні законів чи підзаконних нормативних актів, тобто диференційовано щодо кожного з природних ресурсів або для регулювання окремих спеціальних питань, дослідження відповідних еколого-правових аспектів відбувалося в контексті віддзеркаленої Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» ідеї створення правового механізму забезпечення сталої екологічної політики, унеможливлення екологічних ризиків, попередження та ліквідації негативних екологічних та соціальних наслідків прояву екологічної небезпеки.

У проведених після прийняття цього Закону наукових досліджень були сформульовані основні принципи охорони довкілля у поєднанні з ефективним природокористуванням і забезпеченням стандартизованої якості навколишнього природного середовища, розроблені концептуальні засади екологічних прав і свобод людини та громадянина. Законодавча модель Закону обумовила наукову перспективу еколого-правових досліджень в нових політичних, еколого-соціальних і економічних реаліях суверенності України, розробку нових законів та кодексів у сфері природокористування, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Отже, екологічне право – виступає юридичною формою екологічних відносин. Воно являє собою систему наукових поглядів ,правових ідей концепцій, понять а також знань та закономірностей правового регулювання екологічних відносин що утворюють предмет екологічного права.

Вивчення і розвиток екологічного права на сьогодні є досить актуальним тому, що основним принципом екологічного права вважається принцип пріоритетності охорони життя та здоров'я людини що полягає в реальному забезпеченні нормальних умов існування людини, безпечності довкілля, що її оточує.

Такий важливий принцип впливає з 3-ої статті Конституції України: «Людина її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека в Україні визнається найбільшою соціальною цінністю». Тому від дотримання екологічного законодавства напряду залежить безпека і здоров'я кожного громадянина та його нащадків.

Для того щоб хоч якось покращити стан навколишнього середовища, я вважаю, що потрібно запровадити таке поняття як «екологічна поліція», а також посилити міри примусу до осіб що порушують екологічне законодавство, та ввести більш жорстоку систему щодо відповідальності за порушення екологічного законодавства, контролювати її виконання.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року;
2. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 01.01.2016 //Відомості Верховної Ради України (ВВР)//, № 1264-ХІІ;
3. Балюк Г.І. Досвід правового регулювання відносин щодо охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічних прав громадян на рівні Європейського Союзу та його значення для адаптації законодавства України / Г.І. Балюк // Міністерство юстиції України; Бюлетень Міністерства юстиції України. - К., 2007. - № 5. - С. 77-98;
4. Дмитренко І.А. Екологічне право України : підручник/ І.А. Дмитренко ; Мін-во внутрішніх справ України. - К. : Юрінком, 2001. - 352 с.

**ДЕЯКІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ СПРАВ ПРО СТЯГНЕННЯ
ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ІПОТЕЧНИМИ КРЕДИТНИМИ
ДОГОВОРАМИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ**

Недоступ Катерина Костянтинівна

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Зважаючи на чергову хвилю девальвації національної валюти у 2014 році та збереження нестабільності економічної ситуації в Україні, на часі залишається вирішення проблеми погашення фізичними особами іпотечних кредитів в іноземній валюті. Позичальники, працюючи в Україні, не мають не тощо постійних, а взагалі доходів в іноземній валюті. Отже, для того щоб погашати свої боргові зобов'язання за кредитними договорами, вони вимушені купувати іноземну валюту у кредитодавця (в будь-якій банківській установі або пункті обміну валюти, який працює на підставі агентської угоди з банківською установою).

У результаті дослідження змісту кредитних справ ми дійшли висновку, що всі іпотечні кредитні договори, укладені в іноземній валюті, можна розділити на договори, за якими:

1. Банк-кредитодавець із своєї операційної каси видав позичальнику іноземну валюту, той її отримав й використав на свій розсуд.

За таких обставин банк не виконує свого, покладеного на нього законом, обов'язку щодо контролю за цільовим використанням кредиту [1, ч. 1 ст. 348], тобто порушує один з принципів банківського кредитування.

2. Банк-кредитодавець із своєї операційної каси спочатку видав позичальнику іноземну валюту, тут же її прийняв від нього назад для виконання валюто-обмінної операції та перерахування за дорученням клієнта вже гривні за призначенням.

В цьому випадку банк допомагає позичкодавцю використати кредитні кошти не за їх цільовим призначенням. Обґрунтуємо це твердження.

Метою звернення громадянина до банку є отримання коштів у кредит для розрахунку за придбане ним на території України за

національну валюту житло. Відомо, що гривня (банкноти і монети) як національна валюта є єдиним законним платіжним засобом на території України для проведення розрахунків за всіма видами платежів [2, ст. 192; 3, ст. 35; 4, п. 3.3 ст. 3; 5, ст. 35] й обіг інших грошових одиниць як засобу платежу заборонено [3, ст. 32]. Таким чином банк наперед знає, що видані позичальнику кредитні кошти (іноземну валюту) необхідно буде обміняти на національну валюту для того щоб її використати за призначенням. Отже й нав'язує клієнту послугу з обміну валюти, отримуючи при цьому певний дохід у вигляді маржі.

Наразі відсутність у позичальників джерел доходів в іноземній валюті, зменшення їх доходів в результаті втрати роботи, збільшення податкового навантаження (зміна ставки податку на доходи фізичних осіб, впровадження військового збору та оподаткування пенсій), зростання тарифів на комунальні послуги та вартості продуктів й товарів, необхідних для нормального існування людини, зумовлюють повну їх неплатоспроможність. Вони припиняють вносити будь-які кошти в погашення отриманих кредитів в іноземній валюті. Банки активно звертаються до суду з позовними заявами про стягнення заборгованості за такими кредитними договорами. Будучи надзвичайно самовпевненими вони забувають про допущені й задокументовані (видані позичальнику заяву на видачу готівки, квитанції, квитанцію про здійснення валютно-обмінної операції, платіжні доручення) певні порушення порядку відкриття й використання рахунків у іноземних валютах та ведення касових операцій банками в Україні [6; 7]. Ці порушення встановлено, обґрунтовано й докладно описано Гресь Н.Л. [8].

Отже, при наявності у кредитній справі відповідача зазначених порушень [8] й їх документальних доказів, йому доцільно, у рамках своїх процесуальних прав [9, ч. 2 ст. 31, ст. 123, ст. 133], до початку розгляду судом справи по суті, пред'явити зустрічний позов про визнання правочину удаваним та подати до суду клопотання про витребування доказів з банку (позивача), які він не може отримати від нього самостійно.

Відповідно до п. 8 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» [10] сплата судового збору у випадку, передбаченому пп. 13 п. 1 ч. 2 ст. 4 Закону № 3674-VI [11], за подання до суду заяви про забезпечення доказів здійснюється лише за умови, що така

заява розглядається у процесуальному порядку, визначеному ст. 135 ЦПК [9], а не за подання клопотань про витребування доказів (виклик до суду свідків, призначення експертизи, витребування письмових чи речових доказів тощо), які розглядаються відповідно до ст. 130 ЦПК у попередньому судовому засіданні чи ст. 168 ЦПК у судовому засіданні. У зв'язку з тим, що клопотання, яке подається не є заявою про забезпечення доказів, сплачувати судовий збір не потрібно.

Документальні докази численних порушень, допущених кредитором під час розрахунково-касового обслуговування позичальника [8], доведуть факт того, що кредитний договір, укладений між ними, є удаваним в частині визначення суми кредиту у іноземній валюті, а правочин, який реально мав місце – кредитний договір з розміром кредиту в національній валюті. Отже, правочин був вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили. У такому разі «відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили» [2, ч. 2 ст. 235]. Й тут «суд може застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину» з власної ініціативи або за вимогою позивача (позичальника) [2, ч. 5 ст. 216]. ЦКУ передбачено, що «у разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину» [2, ч. 1 ст. 216]. Таким чином, правовий спосіб вирішення даної кредитної проблеми полягає у перерахунку кредитних зобов'язань позичальника, виходячи з фактично позиченої ним суми національної валюти та умов кредитування у гривні, в результаті якого кредитор може стати винним позичальнику чималеньку суму переплачених ним за валютним кредитом коштів.

Суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону і встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню порушення, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним особам чи органам для вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов [9, ст. 211].

Валютні кредити фізичних осіб несуть соціальну та економічну загрозу. Тому суд повинен [9, ст. 213] виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішивши справу згідно із законом ухвалити рішення на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Література:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/gospodars_kij_kodeks_ukraini.htm
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>
3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
5. Правила використання готівкової іноземної валюти на території України: Постанова Правління Національного банку України від 30.05.2007 № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0656-07>
6. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні: Постанова Правління Національного банку України 01.06.2011 № 174 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11/page>
7. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Постанова Правління Національного банку України 12.11.2003 № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
8. Гресь Н. Л. Обліково-правові аспекти іпотечного кредитування фізичних осіб в іноземній валюті / Н.Л. Гресь // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 308-321. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_2_41
9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
10. Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 № 10

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-14>
11. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І РОЛЬ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Вихованець Мар'яна Ігорівна

студентка, Вінницьке відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

Адвокатура — це важливий не лише правовий, а й політичний інструмент побудови громадянського суспільства. Триманні його у належному, тобто бойовому стані, — одна із заporук забезпечення додержання прав людини і громадянина.

Законодавством, зокрема Законом України «Про адвокатуру», Кримінально-процесуальним кодексом України, іншими процесуальними кодексами надано широкі гарантії діяльності адвокатів при наданні правової допомоги громадянам.

Так, якщо говорити про участь адвоката у кримінальному процесі, а це є одним із найважливіших напрямів роботи адвокатури, то необхідно врахувати те, що з моменту допущення до участі у справі адвокат наділений такою сукупністю процесуальних прав, яка дозволяє йому здійснювати функцію захисту і надання правової допомоги.

Практика застосування в Україні правових норм, що передбачають право особи на правову допомогу та регламентують реалізацію цього права, вказала неоднозначність розуміння самого поняття правової допомоги не лише науковцями в галузі права, а й державними органами і їх посадовими особами. В українському законодавстві велику увагу приділено питанням захисту прав і свобод людини і громадянина, адже понад усе самою великою цінністю виступають людські права.

Однак, існує думка, поширена, зокрема, серед адвокатів, що конституційна норма про те, що правова допомога може надаватись лише адвокатурою (ст. 59 Конституції України), а не особою, яка є «фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи», що фактично забороняє здійснювати діяльність по наданню правової допомоги особам, які підпадають хоча б під одну з таких ознак: по-перше, за освітою не є правознавцем, а по-друге, не існує спеціальної норми в законі, яка б

дозволяла здійснювати надання правової допомоги іншим особам, навіть маючи при цьому диплом юриста-правознавця. Потрібно якомога більше приділяти уваги саме цьому.

Таким чином, стверджується, що законодавець визначив: надання правової допомоги може здійснюватись лише у випадках, коли про це зазначено у спеціальному законі. Таким законом на даний момент є лише Закон України «Про адвокатуру». Решта законів не дають права іншим фахівцям у галузі права, крім адвокатів, здійснювати захист у кримінальному процесі.

В той же час, практика, яка склалася, і про це зазначається у листі Спілки адвокатів України на адресу Міністерства юстиції України, свідчить про те, що судді допускають до участі в кримінальному процесі фахівців у галузі права, які не є адвокатами, що, на думку Спілки адвокатів, руйнує адвокатуру. Таким чином, існує дві протилежні думки з даного питання, що не сприяє однаковій практиці застосування норми Кримінально-процесуального кодексу України.

Інша проблема, яка, на нашу думку, теж є дуже важливою, це забезпечення, у випадках, передбачених законом, права на безоплатну правову допомогу.

Так, стаття 59 Основного Закону встановлює, що у випадках, передбачених законом, правова допомога надається безоплатно, адже бувають випадки, коли особа не має можливості оплатити його послуги.

На сьогодні право певної категорії осіб на безоплатне отримання правової допомоги регламентується рядом законодавчих актів.

Так, Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні», зокрема, абзац п'ятнадцятий статті 6 встановлює, що особи, реабілітовані відповідно до цього Закону, мають право на безплатну консультацію адвокатів з питань, пов'язаних з реабілітацією.

Аналогічні положення містить також Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Відповідно до вимог статті 22 цього Закону, ветерани війни та особи, на яких поширюється чинність цього Закону, звільняються від плати за оформлення документів, юридичні консультації, а також від судових витрат, пов'язаних з розглядом питань щодо їх соціального захисту.

Кримінально-процесуальний кодекс України передбачає випадки звільнення підозрюваного, обвинуваченого і підсудного від оплати правової допомоги через малозабезпеченість.

Таким чином, на сьогодні безоплатна правова допомога надається особам, які за своїм статусом мають право на її безоплатне отримання (реабілітовані, ветерани війни тощо), малозабезпеченим громадянам у випадках та порядку, передбачених Законом. Але безумовною залишається необхідність існування закону, який акумулював би у собі засади надання безоплатної правової допомоги та визначав обсяг прав суб'єктів її отримання.

На думку Міністерства юстиції України, прийняття відповідного закону є вкрай необхідним для того, щоб повною мірою реалізувати конституційну норму щодо забезпечення права на правову допомогу для тих, хто цього справді потребує, але не має відповідної можливості.

Національні інтереси сучасної України потребують утвердження її як впливової європейської держави, повноправного члена ЄС. Необхідним є також чітке та всебічне визначення зовнішньополітичної стратегії щодо інтеграції України до європейського політичного, інформаційного, економічного та правового простору. Зважаючи на це, Указом Президента України від 11 червня 1998 р. затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу.

Проголошення незалежності зумовило активізацію державотворчих процесів, спрямованих на побудову демократичного соціального суспільства та становлення України як рівноправного партнера світової спільноти.

Утвердження самостійної, правової, демократичної та економічно стабільної держави сьогодні є основним критерієм існування Української держави як повноправного члена ЄС. Події, що сталися в Україні допомогли довести європейській спільноті, що ми гідні їх товариства. Народ України продемонстрував світу, що він набагато більше готовий до інтеграції у Європейське Співтовариство, ніж правляча влада. Ніхто не бачив в Україні громадянського суспільства і прагнення жити за стандартами та цінностями ЄС.

Однією з умов досягнення цієї мети є побудова системи адвокатури, що відповідала б новим суспільно-політичним та економічним реаліям, а

також створення законодавства, норми якого відтворювали б модель демократичного правового інституту адвокатури.

Література:

1. Програма інтеграції України до Європейського Союзу: схвалена Указом Президента України від 14 вересня 2005 р. № 1072 // Офіційний вісник України. — 2005. — № 39. — Ст. 164.
2. Указ Президента України "Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу" від 11 червня 1998 р. № 615/98 (із змінами, внесеними згідно з Указами Президента № 587/2000 від 12 квітня 2000 р.; № 8/2001 від 1 січня 2001 р.; № 1146/2001 від 26 листопада 2001 р.; № 573/2004 від 5 липня 2004 р. // Урядовий кур'єр. — 2004. — № 129. — 16 лип.
3. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства (Страсбург, 1988) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2004. — № 1.

Науковий керівник: Білоус О.А, викладач Вінницького відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету Державної податкової служби України

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

Кіндюк Борис Володимирович, Золотарьова Анастасія Олександрівна
ДИНАМІКА КІЛЬКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИРОДООХОРОННИХ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ПРИЙНЯТИХ В УРСР.....3

Коротя Анатолій Миколайович ПРАВОВИЙ СТАТУС КОЗАКІВ
ОХОТНИЦЬКОГО ВІЙСЬКА КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ
ДЕРЖАВИ.....9

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Вишневська Інна Анатоліївна ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ:
РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ЮРИДИЧНА ФІКЦІЯ?.....14

Григурко Юлія Сергіївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СТ.49 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ.....16

Гуменюк Анастасія Миколаївна АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ
КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА.....19

Скороход Аліна Олексіївна КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК САМОСТІЙНИЙ ВИД ЮРИДИЧНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....21

Терещенко Аліса Олександрівна ПРОБЛЕМАТИКА МІСЦЕВИХ
РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ.....24

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право**

Губіна Єлизавета Никифорівна УЧАСТЬ ПОНЯТИХ ПРИ
ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ.....27

Осадчук Катерина Михайлівна ДИТЯЧА СЕКСУАЛЬНА
ЕКСПЛУАТАЦІЯ - ОСОБЛИВО СУСПІЛЬНО - НЕБЕЗПЕЧНИЙ
ЗЛОЧИН.....31

Щерблюк Анастасія Олександрівна НЕДОЛІКИ ІНСТИТУТУ
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....34

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

Глібко Олена Василівна ПРИНЦИПИ РІВНОСТІ ТА ЗМАГАЛЬНОСТІ
У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ.....39

Коцан Володимир Ярославович ЩОДО ПИТАННЯ СПЛАТИ
СУДОВОГО ЗБОРУ ЗА ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЙНИХ СКАРГ
СУБ'ЄКТАМИ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ.....42

Ридванюк Наталія Олександрівна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ.....45

Слободянюк Діана Олегівна АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ МИТНОГО
ТА ПОДАТКОВОГО ПРАВА. ПОДАТКОВА РЕФОРМА В
УКРАЇНІ.....49

Трудове право та право соціального забезпечення

<i>Романюк Сергій Юрійович</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА.....	55
--	----

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

<i>Мацко Юлія Сергіївна</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА.....	58
--	----

Господарське право. Господарське процесуальне право

<i>Недоступ Катерина Костянтинівна</i> ДЕЯКІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ СПРАВ ПРО СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ІПОТЕЧНИМИ КРЕДИТНИМИ ДОГОВОРАМИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ.....	63
--	----

Судові та правоохоронні органи. Адвокатура

<i>Вихованець Мар'яна Ігорівна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І РОЛЬ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ.....	68
--	----

Підписано до друку 9.03.2016
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 60 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net

